

Fra jeger til frelser

Et religionsfenomenologisk blikk på Juva Sannseyr som frelserskikkelse.

Mariann B. Svendsen

Veileder

Prof.dr.teol. Sverre Dag Mogstad

MF vitenskapelig høyskole for teologi, religion og samfunn,

AVH 5090: Erfaringsbasert masteroppgave i KRLE/Religion og etikk (30 ECTS), Vår 2022

Antall ord: 20 136

Forord

Da jeg skulle velge tema til denne oppgaven var jeg opptatt av at den skulle være knyttet til fagfornyelsen på en eller annen måte. De første tankene for problemstilling gikk i retning av en tung teoretisk avhandling, så jeg vil rette en takk til nevøen min som oppfordret meg til å velge et tema til denne avhandlingen som han hevdet jeg kom til å kose meg med. Et tema som ville motivere meg og sikkert opprettholde motivasjon til å lese, forske og skrive i tide og utide. Han hadde helt rett. Det har vært moro å jobbe med en bok innenfor fantasy-sjangeren, som har spor av både det norrøne landskap, men også andre religiøse fenomener. Ekstra gøy er det at forfatteren er norsk, og dyktig! Ikke tok jeg helt avstand fra fagfornyelsen heller, jeg tok med meg et spennende nytt kompetansemål om religion i populærkulturen.

Som skolebibliotekar forsøker jeg å lese mye av det som kommer inn på biblioteket vårt, både for å kunne anbefale gode og passende bøker til elevene, men også fordi jeg finner ungdomsbøker spesielt interessante, og innimellom fordi jeg har et behov for en pause fra hverdagen. Når jeg leser gode bøker har jeg en tendens til å bli oppslukt, og jeg glemmer tid og sted. Jeg skaper forventninger til hva som skal skje. I hodet mitt settes det hypoteser jeg diskuterer med meg selv og endrer dem ettersom flere kapitler blir slukt, fordi jeg har et ønske om å forstå. Bibliotekaren før meg anbefalte meg å lese første boka i serier slik at jeg får et inntrykk av hva den handler om, for så å gå videre til neste bok eller serie. Men jeg husker den dagen *Odinsbarn* kom med posten. Bokomslaget viser en avkappa hale, og trilogien heter *Ravneringene*. Jeg “var solgt”, og visste nok allerede da at det ikke kom til å holde med å lese kun den første boka. Da jeg leste denne trilogien så jeg flere trekk ved Hirka som gjorde at jeg sammenlignet henne med Jesus, spesielt ved at hun har helbredende evner og at hun dør og gjenoppstår. I 2019 slapp samme forfatter, Siri Pettersen, tittelen *Jernulven*. Her følger vi 19 år gamle Juva, i det som skal ende som en trilogi hun har kalt *Vardari*. Med tanke på hva jeg så av religion i *Ravneringene* valgte jeg å forske på religion i historien om Juva.

Retter en takk til min veileder for gode innspill og avklaringer underveis i skrivingen. Takk til pappa og andre rundt meg for gode diskusjoner. Sist en takk til mannen, som har gitt meg tid til å skrive, som har holdt ut med meg gjennom stadig mas om vanskeligheter og gleder, og gjort hverdagen min enklere de årene jeg har studert og skrevet masterstudiet.

Sammendrag

I denne oppgaven har jeg tatt for meg problemstillingen: Kan Juva bli sett på som en frelserskikkelse? I arbeidet med denne problemstillingen har jeg benyttet meg av nærlesing som litterær teori og religionsfenomenologi som metode. Nærmere bestemt teorien om de syv dimensjonene til Ninian Smart. Med utgangspunkt i de syv dimensjonene har jeg formulert noen forskningsspørsmål: Hvordan er læren til folket i Náklav? Hvordan påvirker læren Juva? Hvordan virker den monarkiske strukturen inn på Juva? Hvilke myter finnes i teksten? Hvilken betydning har mytene for Juva? De har alle vært med på å konkludere med at Juva kan bli sett på som en frelserskikkelse. Hun får selv frelse fra sin skyldfølelse, hun ønsker å frelse folket fra lidelsene som ulvesjuka fører til, og hun ønsker å frelse folket fra uvitenheten som er opprettholdt av folk i maktposisjoner.

Juva utsettes for fristelser og prøvelser, men ved bruk av et mantra opprettholder hun fokus og styrke. I følge Juva er gudelæren som rår i Náklav er polyteistisk og basert på overtro og falsk spådom. Hennes gudelære og mangel på religiøs tro blir utfordret, spesielt gjennom samtaler med ulike karakterer. Det hun hører blir bekreftet av hendelser som igjen fører til at hun velger å utforske, og endrer sin barnelære. Dette skjer gjennom at mytene hun trodde bare var eventyr viser seg å være bærere av sannhet. Hele forvandlingen fra jeger til frelser kan sies å bli både igangsatt og opprettholdt av det faktum at hun er den rette arvingen til lederrollen i Seidalaug. Gjennom Gríf, som er guden Vitnir, blir hun åpnet for Evna, og med det kan hun sanse både ulv, Gríf og de varige. Endelig med kunnskap om sannheten og som leder av Seidalaug og med blir det mulig for henne å nå ut til andre blodlesere som er åpne for Evna.

Jeg har funnet ut at jeg vil anbefale *Jernulven* kun til de sterkeste elevene for å forske på religion i populærkultur, men ser det som fruktbart å ta utgangspunkt i de syv dimensjonene som metode for alle på ungdomstrinnet.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1 Begrunnelse for valg av emnet	4
1.2 Problemstilling og avgrensning	5
2. Presentasjon av verket	6
2.1 Forfatteren	7
2.2 Sjanger	8
2.2.1 Fantasy	9
2.3 Ravneringene som bakteppe	10
2.4 Jernulven	11
3. Litteraturteori og metode	21
3.1 Nærlesing	22
3.2 Religionsfenomenologi	24
3.2.1 De syv dimensjonene	25
4. En fenomenologisk litterær analyse	27
4.1 Læren og hvordan den påvirker Juva	27
4.2 Den sosiale dimensjonen og dens virkning på Juva	35
4.3 Mytene og deres betydning	38
4.4 Sentrale ritualer og symboler	41
5. Drøfting: Fra jeger til frelser	43
6. Oppsummering av analysen	48
Litteratur	52
Vedlegg	54
Karakterer	54
Begreper	54

1. Innledning

1.1 Begrunnelse for valg av emnet

Med fagfornyelsen kom et mål for opplæringen hvor elevene skal kunne utforske og presentere hvordan elementer fra kristendom og andre religioner og livssyn kommer til uttrykk i medier og populærkultur.¹ På pensumlista til masterstudiet står *Det folk vil ha. Religion og populærkultur* skrevet av professor i religionsvitenskap Dag Øistein Endsjø og førsteamanuensis Liv Ingeborg Lied ved Menighetsfakultetet. Her kunne jeg lese at “1981s største kassasuksess handler om en skikkelse som stiger ned fra himmelen, skaffer seg en liten flokk tilhengere, helbreder mennesker, blir forfulgt av myndighetene, dør, gjenoppstår og drar opp igjen til himmelen”² Mange vil tenke at dette er en historie om Jesus, men det er faktisk filmen *E.T.* regissert av Steven Spielberg. Selv om det ikke er regissørens, eller forfatterens, intensjon kan mottaker gjenkjenne trekk fra religiøse myter i fortellinger. Vi ser det samme i C.S. Lewis sin *Narnia - Løven, heksen og klesskapet*, hvor det er hendelsene med løven Aslan som kan sammenlignes med Jesu lidelseshistorie. Det har oppstått en religiøs retning i forbindelse med *Star Wars*, hvor folk konverterer til jediismen. Etter å ha lest *Det folk vil ha* er jeg overbevist om at det finnes både religiøse uttrykk, symboler og religiøst innhold i populærkultur. Tidligere var det trossamfunn og hjemmene som formidlet og underviste i religiøs tro og innhold, men når religion blir mediert gjennom populærkultur kan den ofte være ungdommers første møte med religion. Desto viktigere er det for meg som lærer å være i stand til å gjøre elevene klar over at religion er del av underholdning og en del av det som “selger” fortellinger til ungdom uansett format, om det er spill, musikk, film, bøker, eller også reklame.

Lesing er en av de grunnleggende ferdighetene elevene skal mestre, også som en del av KRLE-faget. I *Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk* på udir.no står det at det blant annet betyr at elevene skal kunne analysere og tolke tekster, kunne systematisere og sammenligne innholdet, og å være kritisk til ulike kilder. Religionsfenomenologi har interessert meg siden jeg studerte religionsvitenskap ved Høgskolen i Bergen, og lyttet til religionshistoriker Ingvild Sælid Gilhus fortelle om studier av religiøse fenomener og viktigheten av å la de tale for seg selv, løsrevet fra andre disipliner. Videre ble jeg kjent med teorien om religionens syv dimensjoner til en annen religionshistoriker, Ninian Smart.

¹ Utdanningsdirektoratet, u.å.

² Endsjø & Lied, 2011, s. 107-108

Elevene mine bruker denne måten å katalogisere og systematisere religiøse fenomener både for å lære om den enkelte religion, men også for å sammenligne religioner. I tillegg bruker de teorien til å utarbeide sine egne religioner, og det er en utrolig spennende oppgave å følge elevene i. Siden jeg utfordrer elevene til å bruke metoden aktivt ønsket jeg å utfordre meg selv til å bruke den aktivt i denne oppgaven.

Jeg finner det så utrolig spennende hvordan mine elever og jeg ser likhetstrekk fra ulike religioner i ulike former for populærkultur, og et mål for avhandlingen er å se om jeg kan bruke *Jernulven* i undervisning som et eksempel på religion i populærkultur, og hvordan det fungerer å bruke religionsfenomenologisk metode for å komme fram til svaret på problemstillingen.

1.2 Problemstilling og avgrensning

Min problemstilling blir derfor som følger: **Kan Juva bli sett på som en frelserskikkelse?** Da vil jeg aller først se på hva som kjennetegner en frelserskikkelse og en definisjon av hva frelse er. Det å frelse “innebærer at mennesket kan overvinne eller frigjøres fra en tilstand av ufullkommenhet”³, for eksempel skyld, lidelse eller uvitenhet.

Frelsen kan oppnås ved guddommelig hjelp (kristendommen, islam, deler av hinduismen) eller ved menneskets egen kraft (flere retninger innen indiske religioner). En frelser kan i enkelte religioner gis en sentral rolle, for eksempel Kristus i kristendommen. Frelse kan oppfattes som noe som først og fremst angår det enkelte menneske, eller som noe et helt folk eller en kirke skal dele i fellesskap.⁴

Når det gjelder hva slags personer som kan anses som frelsere vil jeg ta utgangspunkt i denne beskrivelsen:

I religiøs språkbruk er en frelser en skikkelse som frir mennesker fra onde og livstruende makter. Ordet kommer av frelse. I antikken ble betegnelsen frelser brukt både om guder og om mennesker som hadde utført redningsaksjoner av ulik art. Den

³ Jacobsen, 2020

⁴ Jacobsen, 2020

ble også brukt om dem som på en spesiell måte beskyttet og bevarte den ønskede orden. I kristendommen knyttet frelsen til Jesus.⁵

Med disse definisjonene til grunn er min hypotese er at Juva både blir frelst som enkeltmenneske og får en sentral rolle som frelser ved at hun handler på en måte som gjør at hun redder folket fra en eller annen form for ondskap eller at hun opplever et sterkt ønske og behov for å beskytte mot ondskap. For å se om hypotesen min stemmer vil jeg bruke nærlesing og religionsfenomenologisk metode, hvor jeg kartlegger ut fra de syv dimensjonene til Ninian Smart. Det gir meg noen sentrale forskningsspørsmål for å finne ut om Juva kan sees som en frelserskikkelse: Hvordan er læren til folket i Náklav? Hvordan påvirker læren Juva? Hvordan virker den monarkiske strukturen inn på Juva? Hvilke myter finnes i teksten? Hvilken betydning har mytene for Juva?

Jeg er ikke alene om å forske på religiøse fenomener i ungdomslitteratur og annen populærkultur. Tidligere har jeg nevnt både E.T og Narnia⁶, men det er også forsket på kristusskikkelser i både Ringenes Herre⁷, Harry Potter⁸ og Percy Jackson⁹. Her opplever jeg at fokuset er mer på å sammenligne fortellingene med Bibelske fortellinger, ved bruk av intertekstualitet og transfigurasjonsteori, på jakt etter messiasmotiver. I denne avhandlingen skal vi også se etter messiasmotiver, men mer i form av generell frelserskikkelse enn med en sterk tilknytning til fortellinger om Jesus. Personer som av ettertiden er stemplet som frelserskikkelser, for eksempel mennesker som er kåret til helgen etter sin død, som er blitt frelst og som har handlet uselvisk for å hjelpe andre, for eksempel pater Maximilian Kolbe eller Jeanne d'Arc.

2. Presentasjon av verket

Jernulven er første bok i trilogien *Vardari*, skrevet av Siri Pettersen, og er en fantasyserie rettet mot ungdom.

⁵ Seim, 2019

⁶ Fedt, 2012

⁷ Lindholm, 2016

⁸ Meyer, 2018

⁹ Slinning, 2018

2.1 Forfatteren

Siri Pettersen (1971) er født og oppvokst nord i Norge, med mørket, nordlyset, midnattssol og det nordnorske landskapet. Forfatterskapet er farget av dette; Vi møter en natur med stupbratte fjell, vill sjø og utsikten til horisonten som ikke stoppes av noe annet enn drømmer og fantasier for hva som er bortenfor. Som skrevet på hjemmesiden var det selvsagt at hun skulle skrive fantasy; “Fantasy was never a choice for her, it was the only option”.¹⁰ Både navn, ord og uttrykk får en til å tenke på det norrøne språket, og kanskje har de norrøne mytene også farget historien om Hirka og Juva? Uansett er karakterene “torn between order and chaos, old gods and new, freedom and tyranny, even if the edges are blurred and it’s never black or white”.¹¹

Pettersen er en norsk fantasy-forfatter som jeg tør påstå virkelig slo gjennom med trilogien *Ravneringene*, med *Odinsbarn* som første bok, etterfulgt av *Råta* (2015) og *Evna* (2016). Alle tre ble nominert; *Odinsbarn* fikk Bokhandlerprisen som aller første fantasybok for ungdom. Den har også vunnet en rekke priser, blant annet Bokbloggerprisen og Fabelprisen i 2014. *Evna* vant Sørlandets litteraturpris og Havmannprisen i 2016. Aldri før har en hel serie blitt nominert, og med det har nok Pettersen satt en ny standard for den norske fantasylitteraturen. I tillegg ble hennes fjerde roman, *Bobla*, nominert til Bokhandlerprisen og ARKs barnebokpris i 2017. Hun har også skrevet tegneserien *Antiklimaks*, som er en samling av tegneseriestriper først publisert i SMULT #8/2002.¹² I 2002 vant den Bladkompaniets tegneseriekonkurranse og i 2003 fikk den også Sproing-prisen.

Pettersen representerte også Norge i IBBYS Honourlist 2015, og vant Bokhandelens barne- og ungdomsbokstipend 2015. I begrunnelsen het det: «Pettersen har ein språkleg tryggleik som ikkje er vanleg å spore hos så ferske forfattarar. Ho losar oss gjennom den omfattande forteljinga ho har skapt med presisjon, innleving og solid kunstnarisk tyngde.»¹³

Før suksessen med *Odinsbarn* arbeidet Pettersen som designer og illustratør. Hun har også illustrert bokomslagene selv. Etter *Odinsbarn*, jobber hun som forfatter på heltid. På

¹⁰ Pettersen, u.å.

¹¹ Pettersen, u.å.

¹² <https://www.comics.org/issue/334647/>

¹³ Gyldendal, u.å.

Instagram kan man følge flere hashtagger med *Ravneringene* i seg, som viser både fanart og kostymer til cosplay, som viser en grad av popularitet. Om det samme vil skje med *Vardari* gjenstår å se, men også *Jernulven* ble nominert til Bokhandlerprisen, og lanseringsdatoen for oppfølgeren, med tittelen *Sølvstrupen*, satt.

2.2 Sjanger

Ungdomslitteratur er for ungdom, men ofte skrevet av voksne. Tematikken i ungdomsbøker kan være annerledeshet, fremmedfølelse, oppbrudd, løsrivelse og utvikling av ny identitet, og leser blir ofte med på en selvrefleksjon.¹⁴ I følge litteraturviter Kristin Ørjasæter er hovedpersonen ofte en ungdom, og det er denne som har fortellerstemmen. “Dette perspektivet oppveg ubalansen mellom voksne og får leseren til å identifisere seg med hovedpersonens måte å sjå universet på”.¹⁵ Videre skriver hun at hovedpersonene ofte er sterke individer som kjemper for rettferdighet med mål om å gjøre verden til et bedre sted, samtidig som vi følger dem på en indre reise i utviklinga av egen identitet. Hun rotfester dette i idéene om humanisme, autonomi og universalisme fra opplysningstida, hvor “[a]utonomi handlar om evna til å stole på eiga fornuft og egne erfaringar og å ta ansvar for egne avgjerder, framfor å følgje det som det som blir påstått av ein ytre autoritet, som til dømes kyrkja”.¹⁶ Vi skal se at dette stemmer godt med Juva, hovedpersonen i *Jernulven*, som er opptatt av å avsløre bedrageri, går mot maktene, føler empati for fremmede, går sine egne veier, tar ansvar for egne valg og ønsker helst å klare seg selv uten hjelp fra andre. Den indre reisen vi opplever gjennom Juva kvalifiserer til sjangeren dannelsesroman, med “tematikk knyttet til hovedpersonens modning og løsrivelse [...] grubling over hvem man er og hvor man hører til, kompliserte menneskelige relasjoner, eksistensiell undring og opprør mot autoriteter”.¹⁷

Ungdom leser litteratur med egne øyne og forstår det de leser med bakgrunn i sine egne erfaringer, og dermed får ungdommen egne kunstopplevelser gjennom lesing. Ofte er ungdomsromaner skrevet i første person, eller så veksler perspektivet mellom flere,¹⁸ som i *Jernulven*. Boka består av 53 navngitte kapitler, som skifter mellom å følge Juva som er 19 år, Rugen, som er noen år eldre, og Nafraím, som viser seg å ha levd i godt over 600 år. På

¹⁴ Haugen, 2021

¹⁵ Ørjasæter, 2018, s. 10

¹⁶ Ørjasæter, 2018, s. 14

¹⁷ Andersen et al., 2012, s. 208

¹⁸ Ørjasæter, 2018

denne måten opplever leseren historien fra ulike perspektiver, både fra en ungdom på søken og av voksne som besitter både andre erfaringer, men også annen kunnskap. Ved å ha med tydelige voksne som blant annet Nafraim blir dette opprøret mot, og løsrivelse fra, autoriteter muliggjort. Hovedkarakteren må ha handlingsrom og en grad av autonomi, slik at den kan identifisere utfordringer, ta sine egne valg, gjøre feil, og finne nye løsninger.

2.2.1 Fantasy

Det finnes ungdomslitteratur i ulike kategorier. Fantasy har innslag av noe eventyrlig, overnaturlig og magisk. Handlingen foregår i en verden som skiller seg fra den realistiske verden, samtidig som det finnes trekk fra denne. Forfattere henter motiver fra eventyr og myter og lar seg inspirere fra eldre tider, for eksempel at handlingen ofte foregår i en middelalderverden, som i *Ringenes Herre* av J.R.R. Tolkien. Hovedpersonen må ofte gjennom prøvelser av ulike slag. De kan også bli sett på som svakere eller annerledes enn andre, men ender gjerne med en heltestatus, hvor denne skal opprette en form for balanse i verden, gjerne sammen med sine venner, som Frodo i ovennevnte tittel og Harry Potter i J.K. Rowlings univers.

Det er en balanse mellom det troverdige og det fantastiske, hvor både miljøet og hovedpersonen kan inneholde et snev av magi eller det ukjente. Det er ofte flere verdener man kan forflytte seg mellom ved bruk av en eller annen form for portal.¹⁹ Vi finner også ofte en eldre, klok karakter som fungerer som læremester eller veileder, som vi kjenner igjen fra blant annet i ovennevnte titler gjennom Gandalf og professor Humlesnurr, sammen med ikke-menneskelige vesener og mytologiske skapninger, som alver og drager.

Jernulven tilhører fantasytradisjonen hovedsakelig fordi den har innslag av noe overnaturlig og noe magisk²⁰, men det er mer. Fortellingen om Juva legger opp til en forventning om at hun vil utvikle seg til en heltinne. Hun tilhører en blodleserætt, som kan kjenne de variges hjerteslag ved siden av sine egne. Folk kan få ulvesjuka ved misbruk av blodperler og drepe sine nærmeste, og ulveblod drifter portaler. Portalene sørger for at reisende lett kan komme seg fra en by til annen, men også til andre verdener. Juva og jaktlaget jakter med armbrøst i en død skog, fordi Evna har forlatt denne verden. Det finnes ingen biler eller moderne teknologi, og arkitekturen er lett å plassere i middelalder. I *Jernulven* er det Ester, Broddmar

¹⁹ Ørjasæter, 2018

²⁰ Slettan, 2018

og Nafraím, som utpeker seg som de kloke eldre, dog på ulike måter. På innsiden av permene er det kart over fantasiverdenen Jórd og byen Náklav, som også er typiske trekk innenfor sjangeren.²¹ La oss nå se på handlingsreferatet slik at disse sjangertrekkene og begrepene gir litt mer mening.

2.3 Ravneringene som bakteppe

La oss se litt på hva jeg mener er viktig i denne sammenhengen fra trilogien *Ravneringene*, som kom ut før *Vardari*. Protagonen er Hirka, datter av Graal, sønn av Raun av Modrasmes hus. Halvt Menskr, halvt Umpiri. Som spedbarn havnet hun, som den eneste halelause, i en verden hvor alle har hale, Ymslanda. Her vokser hun opp med Far, en helbreder med et godt hjerte, som gjør alt i sin makt for å beskytte Hirka. For å kunne reise gjennom portalen, som folk flest tror er døde, må man kunne *favne*. For å favne må man være åpen for Evna, og som halelaus fra et fremmed sted, er ikke Hirka det. Med hjelp klarer hun likevel å reise gjennom portene i steinsirkelen, både til vår verden og til Umpiris land, Dreysil.

Vi møter brødrene Naiell og Graal, som kalles blinde og likfødte. Folket med de melkehvite øynene og klørne, som lever i flere tusen år og som kan lege seg selv. De er stolte, tåler alt og viser aldri svakhet. De kaller seg selv Umpiri. Naiell og Graal er i tillegg av Dreyri, altså av de første. Vi får også vite gjennom Hirkas forståelse at det faktisk var ravnene som var først, og at Dreyri kan velge å ta form som en ravn én gang i løpet av livet. Det er det Naiell gjør da han forråder sin bror, sitt folk og sitt land. Han trekker Evna ut av alle andre verdener og tar med det på en måte livet av dem. Han sørger for å bli tilbedt som en gud av Ættingene, han bringer med seg tro, ritualer, tegn, et hierarki og tar form som ravn. Rundt han dannes det myter som lever gjennom flere generasjoner. Først da Hirka og han kommer til vår verden blir han født på ny ut av ravnene.

Hirka mener at Evna er på vei til å forsvinne helt, også fra sin verden. Evna er liv, livets kraft, energien som får alt til å spire og gro, og som gir overnaturlige krefter for de som kan favne, altså det å ta Evna i bruk. Slik jeg forstår det blir målet hennes å styrke Evna, og spre den til alle verdener igjen. Selv om hun er imot krig og drap er det nettopp det som må skje, og det er hun som må arrangere det. For å få det til må hun kjenne Evna, hun må kunne favne og for å klare det må hun først bli ravnfødt. Det vil si at hun må ta form som ravn for så å bli født på ny, ut av ravnene. Først da vil hun være åpen for Evna. Dette kan forstås som at Hirka dør

²¹ Slettan, 2018

og gjenoppstår, og sammen med at hun er helbreder, ble sendt til Ymslanda fra et annet sted, samt blir utsatt for utallige fristelser og prøvelser, kan Hirka bli sett som en messiasskikkelse.

Jernulven er satt i en lignende verden, et univers og et språk preget av en norrøn tid. Folk her reiser gjennom porter i steinsirkler, vi møter Gríf som kan minne om folkeslaget Umpiri og vi hører om Evna som er tilbake. Alt dette er kjent stoff fra *Ravneringene*.

2.4 Jernulven

Ca. 660 år før hovedfortellingens samtid er det krig, kalt Vargkrigene eller Ulvekrigene. Den står mellom et ulvefolk fra en annen verden og menneskene i Náklav. Evna, en slags urkraft, er sterk, og gir styrke spesielt til ulvefolket, som tar ulvens form og jakter, dreper og spiser menneskene. Krigene slutter ved av Evna forsvinner og etterlater seg det sorte belte Svartna, skogen blant annet Juva og Nafraím jakter i. Når Evna forsvinner kan ikke Grífs folk favne for å reise tilbake til sin verden. De kom hit gjennom steinsirkelen, kalt Nákla-ring, som består av 16 høye bautaer som gir åtte steinpar, og er blitt til en festning. Den har tre porter med visstnok verdens største metalledører, med mindre dører i seg til daglig bruk, og som er godt bevoktet. Det er skyteskår som vender inn mot midten av sirkelen, det hvor jernkrysset står, en søyle kalt Vitnet. Veggene som danner jernkrysset minner om innmaten i et urverk, og på toppen av hver av de hoder av en ravn, en ulv og en hjort, hver med en kule i nebbet/munnen. Når Evna forsvinner stanser Vitnet og steinsirkelen slutter å fungere.

Gríf blir tatt til fange av Nafraím, og ved å drikke Grífs blod, som er kilden, årlig holder Nafraím seg ung og har evig liv. De er tre i starten, Nafraím, Faun og Seire, som inngår en pakt om at siden de sammen startet med å spre ungdomskilden og skape varige, de som lever evig så lenge de har tilgang på kilden, skal de sammen avslutte det dersom det blir aktuelt. Etter Vargkrigene starter da krigen om kilden, hvor varige bruker blodleserne, som kan sanse både de varige, ulv og Gríf sitt folk, som våpen mot andre varige. Som leder for de varige klarer Nafraím å inngå en avtale med blodleserne, og Seidalaug opprettes. De skal holde Gríf, djevelen, levende i fangenskap og levere blodet hans til vardari. Blodleserne får tilbake blod fra de varige, som skjerper sansene deres. Dette blodet er ikke like rent som direkte fra kilden, dette er skittent, og ved misbruk risikerer du å få ulvesjuka. Alikevel er det noe både de varige og Seidalaug tjener penger på. Det er hele tida tre som skal lede lauget, som er de eneste som skal vite om hemmeligheten. Lederrollene skal gå i arv til neste i arverekka, og de

innvies i hemmeligheten kun når de må. De som sitter i ledelsen i bokas samtid er Lagalune Sannseyr, som er Juvas mor, Ogný Volsung og Maruska Auste.

Siden Vitnet har stoppa forskes det fram en løsning for å få liv i steinsirkelen igjen, som er ved å bruke ulveblod. Dette blodet er det mest skitne, men det går også an å ruse seg på, og det er det farligste å bruke. Det fungere fram til Vitnet blir mer tørst. Etter det kreves det blod fra en ulvesjuk én gang i året. Både ulv og ulvesjuka blødes til steinsirkelen, og det er bløderen, eller den røde jegeren, som er den som har ansvaret for å drepe ulvesjuka og blø dem. Bløderen finner de ulvesjuka når de har drept et menneske, og Daumannshornet uler ut beskjeden. I bokas samtid er det Broddmar som er bløderen. Det er han fordi han var en varig, men ønsket ut av vardari, og prisen han må betale er denne ekstrajobben som bløder.

Da Juva er syv år dør faren hennes, Valjar, og hun sitter igjen med følelsen av at hun var årsaken til det. Hun har blodlest ham. På spørsmålet om hvor gammel han kom til å bli svarte hun "Pappa, du skal aldri bli gammel."²² Selv om hun mente det dit hen at han aldri kom til å dø, slo spådommen til bokstavelig, for faren ble ikke gammel. Da Juva tegnet ulven for første gang ble Lagalune så sint at hun slo henne, før hun lo og påsto at Juva fantaserte. Hun fikk aldri lov til å snakke om ham. Moren bygde opp en myte rundt Jernulven om at han ville komme til live og gjøre forferdelige ting dersom Juva snakket om ham. Siden Juva hadde sett djevelen drepe sin egen far, visste hun hva han var i stand til, og sannheten om hva hun hadde sett ble erstattet med myten om at det kun var hennes egen fantasi og evne til å mane fram djevelen, som kan utføre grusomme handlinger.

Juva vokser opp med moren, Lagalune, og den tre år yngre søsteren Solde, på Sannseyrgården. Moren er blodleser, og sitter som sagt som leder i Seidalaug. Solde er også blodleser og omfavner rollen, i motsetning til Juva, og har et sterkt ønske om å ta over morens plass. Når Juva er 16 år velger hun å flytte ut og bli jeger som sin far, selv om hun er den eldste og den egentlige arving til både plassen i Seidalaug, gården og pengene. Med seg tar hun minnene om farens dødsfall, og med skyldfølelsen av at det var hennes feil at han døde fordi hun manet frem djevelen.

²² Pettersen, 2020, s. 281

Rundt samme tid som Valjar dør får Nafraím besøk av en munk som har med en spire til han. Den er funnet i Svartna, det svarte belte av død skog etter at Evna forsvant, og er et bevis på at Evna er på vei tilbake. Nafraím ser den som et tegn på sin undergang.

I år 1447 er Juva er blitt 19 år. Hun bor billig i Skinnhallen, leier av Ester, ei eldre dame som Juva kjenner godt. Hun er ute på jakt med jaktlaget sitt. Denne gangen har de også med en uerfaren jeger som Juva vet kommer til “å kløne det” til. Dette vet hun fordi hun er opplært til å lese folk. De finner en ulv og treffer den med ei pil. Ferskingen løper til, og selv om Juva roper advarsler ender han med å bli bitt i beinet av ulven. Juva hører det knaser, og forstår at han har en glasskolbe festet til beinet. Denne er tenkt til å fylle med ulveblod for å lage blodperler å selge som et slags dop. Slikt driver ikke jaktlaget med, for de jobber for Ringgarden og leverer alt blodet til driften av Steinsirkelen. Jaktlaget kjapper seg tilbake til Nákjav med ferskingen. I porten blir tenna deres sjekka, og vi får vite at “[d]et har hendt igjen...”²³. Det er Daumannshornet som har blåst fordi en mann er funnet død med halve hodet gnagd vekk. Det har vært flere dødsfall året før, og drapene blir verre og verre. Det er ulvesjuka som står bak drapene ved at de blir gale og blodtørstige.

Ester kommer på besøk til Juva i Skinnhallen. Hun har med seg Solde, og budskapet hun kommer med er at deres mor er syk, og ønsker at Juva skal komme å ta farvel og hente de siste tingene sine fra barndomshjemmet. Samtidig forsikrer Solde seg om at Juva ikke er interessert i arven, hverken gården, pengene eller plassen i laugget.

Når Juva kommer til Sannseyr-gården kjenner hun en forventet uro i hjertet sitt. Der ser hun djevelen, malt av oldemoren Síla Sannseyr på en av veggene på Sannseyrgården, og gjensynet med maleriet får Juva til å tenke på eventyret om ulven og de tre søstrene. Mens Juva venter på at moren skal bli ledig ender hun med å blodlese gravide Vera som sitter og venter på Solde, som Juva mener sikkert har glemt henne. Juva later som om hun konsentrerer seg, hun råder Vera til å dra til legen, hun tar ikke imot penger, og hun ber henne om aldri å komme tilbake. Senere i fortellingen viser det seg at Vera har ulvesjuka, og Broddmar ender med å måtte ta livet hennes. Det er ikke et lett valg siden hun bærer barn.

²³ Pettersen, 2020, s. 34

Juva hører Ogný og Maruska, de to fra Seidalaug, forlate huset ved at de snakker om at Lagalune må bestemme seg for å unngå represalier fra de varige, og hjertet til Juva flimrer igjen. Lagalune velger å svare nei til Nafraím, hun nekter å avsløre hvor kilden befinner seg. Det er ingen som sier “nei” til vardari... Juva har drukket hoggtorn hele livet på grunn av hjertebank. Hun setter seg ofte ned med tegneboka si, og tegner som i transe. Tegningen fremstiller en djevel med “dyrisk kropp, på to bein. Senete og naken, som en flådd ulv. Hodet var like mye mann som dyr, med kritthvite øyne og hoggtenner. Lokkende. Livsfarlig. Dyret i hennes liv”²⁴. Hun river tegningen ut av boka og hiver den i ilden, og først da kan hun puste igjen.

Nafraím har et møte med Faun og Seire. De tre diskuterer hva de skal gjøre nå som det blir flere og flere ulvesjuke. I tillegg har Vitnet har våknet til liv igjen. Ravnene har sluppet kulene de hadde i nebbet, og med det satt utløst mekanismen. Begge er tegn på at Evna er tilbake, sammen med spiren Nafraím mottok noen år tidligere. Med Evna tilbake risikerer også at flere blodlesere vil kunne sanse de varige. Alle leter etter djevelen som Seidalaug holder skjult. *De*, ulvefolket, kommer kanskje også tilbake, etter 700 år. Vardari må bli enige om en felles løsning. Nafraím har liten tro på at det kommer til å skje, og bare å vite om muligheten til dette vil rive vardari i fillebiter. Planen blir å ta Seidalaug av dage, slik at ingen andre varige kan få ut av dem hvor de holder djevelen fanget. “Vi kan ikke ta sjansen på en ny krig om kilden, det vil koste for mange liv. Å ta de innvidde blodleserne av dage er den ryddigste utveien jeg ser. Den minst risikable. Lagalune Sannseyr er syk, og det er et godt sted å starte”²⁵, sier Nafraím. Han forventer en krig, et blodig kappløp etter kilden, som vil koste for mange liv. De tre har en pakt; De startet det, og de skal sammen avslutte det.

Lagalune blir forgifta og dør. Dødsårsaken sies å være matforgiftning, for et mord krever en morder, og ingen er villige til å gå etter vardari, som få vet eksisterer. Juva er hos henne på dødsleiet, og Lagalune er oppsatt på at Juva må finne blodleserkortene hennes, plukke ut djevelkortet og brenne ham. Hun må ikke la *de* få ham, for djevelen er blodet. Det store spørsmålet blir hvem *de* Lagalune refererer til, om det er de varige eller Seidalaug. Både Lagalune og Juva tror det er Nafraím som står bak forgiftningen av Lagalune fordi hun sa nei til å fortelle hvor de holdt Gríf fanget, og det gjør at Juva bestemmer seg for å jakte på en litt annen type ulv, nemlig de varige. Lagalune forteller også Juva at det er papirer på at hun

²⁴ Pettersen, 2020, s. 47

²⁵ Pettersen, 2020, s. 127

arver alt, Solde får kun en mindre sum. Juva finner papirene og brenner dem. Hun vurderer å ta kortet med djevelen på fra blodleserkortene til Lagalune, men tenker at det ikke er noen hast. Det viser seg feil. Før under vaken som blir holdt for Lagalune finner Juva Ogný på blodleserrommet, med fingrene i skrinet med blodleserkorta, og Juva forstår at hun er ute etter djevelkortet. Med ett er hun usikker på om mor hadde ment det var Seidalaug eller vardari som ikke skal få ham, djevelen, og hun forstår at hun må ta det - men hun brenner det ikke. Juva snakker også med Broddmar om å bli en rød jeger, for med Lagalune død er det ingen grunn til å nekte henne.

Rugen er en tidligere venn av Juva. En falsk venn siden han var på oppdrag fra Nafrím, og det holdt helt til han stjal penger av henne og stakk av. Da Rugen våkner opp under en fest i ei ølbule med smerter i jekslene, og det viser seg at han har fått ulvesjuka, må han ta opp igjen oppdraget sitt om å overvåke Juva og alt som skjer på Sannseyrgården og melde tilbake til Nafrám. Det er prisen å betale for Nafráms blod, som er det eneste som kan redde Rugen fra galskap og den sikre død. Troen på dette forsterkes gjennom Rugen sitt møte med Kefla, ei ung jente som jobber som blodleser, men som ikke ønsker å være en del av Seidalaug. Alt Rugen ønsker seg er å bli like autoritær og respektert som Nafrám, og selvfølgelig et evig liv i stedet for å dø av ulvesjuka. Rugen får til å komme inn på Juva på nytt, og blir en støtte og en trøst etter Lagalunes død, men Juva holder kortene tett til brystet, bokstavelig talt.

Lagalune blir stuft, som er deres form for begravelse, hvor de døde stupes ned i havet, og blir tatt av strømmen fram til Gaula tar dem med til Drukna. Hvor lenge Gaula holder deg kommer an på hvordan du har levd livet, og Juva er redd mor vil bli straffet for alle løgnene som hun har servert. Seidalaug mener at blodlesere havner hos Muune etter tida hos Gaula, og der hvisker de sannheter til de levende blodleserne. Solde holder dødshornet, og fyller det med havvann for å gi Lagalune det siste vannet. Alle i Nakláv tar vannet tre ganger i sitt liv, ved fødsel, ekteskap og død, og det er arvingen som gir det siste vannet. Ogný konfronterer Juva med at Solde ikke er ment til å ta plassen etter Lagalune, at det er Juva som er arvingen, og at hun vet noe som Solde ikke vet. Vet laug at Juva har Djevelkortet?

Det blir holdt stupøl på Jólshov, det nærmeste vi kommer et hellig bygg i Nakláv. Hjertet til Juva hamrer, og Juva ser Nafrím der, på balkongen. Han nikker svakt til kondolanse, og går vekk. Da blir det helt stille i Juva, alle lydene inni henne forsvinner med ham, og Juva tenker over det Lagalune sa, at det er hun som er den ekte blodleseren. Når Juva kommer hjem igjen,

etter å drukket med Rugen, finner hun Solde som har tatt en overdose av blodperler. Hun snøvler fram at hun tok de fordi laugget stiller de rareste spørsmål, også om hun har djevelen, og svarene blir jo sagt å være i blodet. Blodperlene var Lagalune sine, og de er annerledes enn de blodperlene som blir solgt på gata, siden disse er kjøpt hos vardari. Blodleserne tar ei pille fordi blodet skjerper sansene deres og gjør de enda bedre på å lese tegn. Nå som Solde har tatt så mange risikerer hun å få ulvesjuka og dø. Rugen sammenligner Juvas bruk av hoggtorn med sin avhengighet av blodperler, og dette får Juva til å slutte å ta hoggtorn mot det urolige hjertet sitt.

Minnene strømmer på, og Juva husker mer. “Hun husket jernulven. Et beist i bur. Klør, og det hvite i øyet”.²⁶ Hun har gitt staben solfri, i forbindelse med at sola “kommer tilbake”, og sitter og leser om både gammel og ny gudelære. Hun leser spesielt om Vitnir, som kunne veksle mellom mann og ulv, og som en dag skal spise verden. Hun sammenligner bildet av Vitnir med bildet av djevelen på kortet. De er begge framstilt som guder, sterke og muskuløse, med ulvehoder og hoggtenner. Det er en samtale med Lodd om gudelære som gjør henne nysgjerrig nok til at hun setter seg ned og forsker i de gamle bøkene.

Ogny, Maruska og deres to døtre, arvingene, kommer. Juva vil jage dem på dør, men Solde inviterer dem til å bli. Ogny innrømmer at de leter etter djevelen, og at kortet er verdiløst for Juva, men er livsfarlig i feil hender. Dersom Juva gir det fra seg kan hun gjøre som hun vil. Juva unngår å gi fra seg tegn på hva hun vet, frem til hun får spørsmål om Nafraím har vært der. Når hun ser redselen i dem, avslører hun seg, men gir ikke fra seg kortet. Rugen og Juva forlater Sannseyrgården.

Nafraím har møtet med 21 av de varige. De varige frykter blodleserne og djevelen. Nafraím setter seg på kapteinens plass, og plukker opp kort med de variges spørsmål, hvor alle lurar på hvem som drepte Lagalune Sannseyr. Kun ett kort dreier seg om noe annet, og det er en kommando: *Ta djevelen tilbake*. Ingen vil tro at Lagalune døde en naturlig død, og alle kommer til å gå etter de andre blodleserne i hver sin jakt på djevelen. Eneste måten å hindre dem på er å drepe resten av de innvidde blodleserne.

²⁶ Pettersen, 2020, s. 190

Juva og Rugen kommer til Skinnhallen, og åpner ei flaske rødvin. Juva ønsker å dele alt med Rugen, men vil ikke trekke noen inn i konflikten med vardari. I stedet forteller hun om faren og hvordan han døde på grunn av henne, fordi hun manet fram djevelen. Blodleserne får blodperler av vardari og distribuerer til folket. De fleste tror vardari bare er en myte, og det gjør at de kan styre i skyggene. Videre påstår Juva at det var de som drepte Lagalune, og at hun kan føle de varige, ondskapen, slik det står i eventyret om søstrene og ulven. De kysser, og Juva merker at en av tennene til Rugen gir etter - Rugen er ulvesjuk! Alikevel avslører Juva for Rugen at det er hun som er den egentlige arvingen etter Lagalune, men at hun har frasagt seg arven og latt den gå til Solde. Rugen ser seg nødt til å informere Nafraím om dette.

Daumannshornet gjaller, og Broddmar og Skarr kommer med dårlige nyheter. Det er Solde og resten av Seidalaug et som er drept. De sitter som i et teselskap alle fem, Solve, Ogný, Maruska og de to døtrene deres. Nå er alle lederne av Seidalaug, de som visste hva djevelen betyr, og deres arvinger tatt av dage og Soldes plass skulle egentlig ha vært hennes. Det var hun skulle vært drept. Hun innser at det handler om en virkelig djevel og at han er her i huset, hvor hjertet alltid har hamret som verst. "Alle ville ha djevelen, men hun begynte å bli smertefullt klar over at djevelen hadde valgt henne".²⁷

Fem døde blodlesere skal stupes - Solde, Maruska, Ogný og døtrene deres. "Et angrep på Seidalaug betydde at ingen var trygge. Frykten hadde Náklav i jerngrep, folk hadde til og med begynt å angi hverandre".²⁸ Juva gir vannet til Solde for siste gang. Ingen kommer fram for å gi vannet til de fire andre døde, ingen vil stå fram som arvtagere. Derfor blir Juva tvunget til å ta ansvar og gir det siste vannet til dem alle. Det er helt klart noen som vil skremme dem og fjerne makten til Seidalaug. Første båten hun tar tak i staker ifra selv om det er plass i båten. Hun setter seg ved siden av ei jente i en annen båt. Jenta forteller at flere tror at det var Juva som drepte Seidalaug, og at det at hun ga alle det siste vannet er et bevis på det.

Juva har rømt til Ester. Hjemme er det konstant noen på døra, noen har knust blodleserlykta og hun vet at djevelen befinner seg i huset. Hun tenker at hun burde drepe Nafraím. Ester forteller hvordan hun ble mishandlet av mannen sin, og endte med å drepe ham. Ester sier at

²⁷ Pettersen, 2020, s. 226

²⁸ Pettersen, 2020, s. 221

når livet sender oss til foten av trappa må vi ta et valg om å reise oss eller gå under. Juva går sporenstreks og kjøper en dyr, lett og sammenleggbar armbrøst, nå som hun har arvet alt etter Lagalune og Solde. Hjertet begynner å hamre og Nafraím kommer inn i butikken. Han avslører at han vet hun kan sanse ham, og krever å få vite hvor djevelen er. Juva lurert han med å gi ham Djevelkortet, og det funker.

Juva går tilbake til Sannseyrgården. På veien legger hun merke til at det ikke er noen røde lamper tent hos blodlerne. De er redde. Hun finner et brev fra byrådet, hvor det står at hun er valgt til ny laugsmester i Seidalaug. Hun opplever det som om de ønsker henne død, noe byråden Drogg Valsvik bekrefter senere. Hun spenner armbrøsten, og gjennom søker huset, studerer kortene. Hun oppdager en forskjell i hjørnene, hvor alle korta har like border og fire prikker som på en terning. På Djevelkortet er ingen hjørner like, her er noen prikker sorte og noen blanke med kun omriss.

Juva finner djevelen, Gríf, der han sitter bak jerndøra under kjelleren. Han ser på henne med melkehvite, blinde øyne. Ved gjensynet står minnet om farens død plutselig helt klart for henne. Hun holder Gríf hemmelig, og de bygger opp et slags vennskap gjennom samtaler. Her får Juva vite at det er hans hjerte hun kjenner, han kaller henne ekte blodleser, og det ikke er han som kilden til ulvesjuka, den kommer fra vardari, at de har skittent blod. Han er kilden til dem og deres evige liv, men de trenger blodet hans årlig, ellers vil de råtne. Videre forteller Gríf om den indre sirkelen, Vitnet, at det er porten til hans verden, om Evna som er tilbake, og om det opprinnelige Seidalaug. At det oppsto for å få slutt på at de skulle bli brukt som våpen mot varige av varige, og at det besto av krigere som tok ansvaret for kilden for å få ende på krigen. "I eventyret hadde kvinnene sluppet ham fri i byttet mot evnen til å se".²⁹ Men de har aldri sluppet ham fri...

Rugen sladrer til Nafraím om at Juva er den egentlige arvingen, og at hun har sett djevelen. Det får Nafraím til å tenke tilbake på da han først fikk mistanker om at Evna var på vei tilbake 10-12 år tidligere. Da løy han til Lagalune om at kilden var truet og måtte flyttes, i håp om at de ville avsløre hvor djevelen var. Nafraím skjønner nå at djevelen alltid har vært i Nakláv. Han er ferdig med Rugen, som nå er steget nærmere ulvesjuk, og hiver han på dør. Rugen stjeler en innbydelse til et nytt møte for de varige, denne gangen fra Eydala, som ikke

²⁹ Pettersen, 2020, s. 283

er til å stole på. Nafraím oppdager det og forstår at han kommer til å fortelle Eydala alt han vet om Juva og djevelen, og det vil starte et kappløp han ikke har råd til å tape.

Nafraím oppsøker Juva og han forsøker å få sannheten ut av henne, men hun klarer å gi ham halvsannheter. Juva tenker igjen at hun må drepe Nafraím, og setter opp ei felle for Nafraím som fører til at han får sine egne etter seg. Hun sier hun ikke vet hvor djevelen er, og siden Gríf har dratt fra henne, så klarer hun å overbevise Nafraím om at hun snakker sant. Hun sier at Lagalune ikke rakk å fortelle hvor djevelen er, men at hun skal møte en mann som skal gi henne et brev med beskrivelse. Videre lar Juva seg ta til fange av Eydala, som er mot Nafraíms ønsker om å drepe Gríf, og leverer samme historie til henne, at Nafraím snart er den eneste som vet hvor djevelen er. På den måten vil de varige slutte å jakte på Juva. Brevet skal overleveres under Yrarennet, når alle løper utkledd opp til steinsirkelen for å minnes myten om djevelen i ulveham.

Byråden Drogg besøker Juva, og gjør en byttehandel. Byen og innbyggerne lider på grunn av flere ulvesjuka, færre reisende, mindre penger i omløp, og opptøyer på flåtene. I tillegg er det flere ulike trosretninger som tar på seg ulike lederroller. Drogg kaller dem egenartede, fanatikere og åndsmanere, og det er viktigere enn noensinne å opprettholde stabilitet. Juva signere som ny leder av lauget, mot at hun får velsignelse til å bli en rød jeger med jaktløyve på alt som har hoggtenner, altså både ulv og vardari, selv om Drogg ikke vil anerkjenne sistnevntes eksistens. Han lover uansett økt sikkerheten for alle blodleserne i Lykteløkka med økt vakthold, også rundt Sannseyrgården.

Flere fra Seidalaug kommer til et møte Juva har invitert dem til, som avholdes hos Haane, ei anna i Seidalaug. Det fordi Juva sanset en varig her ved forrige besøk. Han er her i møtet også, gjemt bak en dør. Juva taler til dem om det opprinnelige Seidalaug, og at de nå ikke lenger skal ha noe mer med blodperler å gjøre. De skal ta på seg det opprinnelige oppdraget med å forsvare verden fra ondskap. Hun avslører den varige og ender med å drepe ham, og med det starter hun, om enn uten å mene det, en krig. Når hun kommer hjem finner hun fram blodleserlykta og tenner den. Ikke fordi hun ønsker kunder, men for å vise alle at Seidalaug lever.

Juva forstår at prikkene i hjørnene på djevelkortet er nøkkelen til å åpne jerndøra. Hun har plutselig de variges evige liv i sine hender, og vurderer å drepe Gríf, da vil jo de varige dø.

Det var en liten pris å betale for å slippe hjerteflimmer, blodperler, ulvesjuka og Daumannshorn. Hva stopper henne? Det at han snakker sant og er holdt til fange, misbrukt, i så mange år. Hun kan verken drepe ham eller slippe ham fri, og finner ut at den eneste løsningen er å sende ham til sin verden. Først nå forstår hun hvorfor armbrøstene peker inn mot Vitnet; Det er der faren kom fra.

Det går minst åtte dager før hun velger å sette Gríf fri. Når det skjer, kommer Rugen når Juva er nede i fangehullet. Han har lurt til seg en nøkkel til huset av en tidligere hushjelp, og når han viser den til vaktene slipper de ham forbi. Juva løper ham i møte for at han ikke skal se inngangen til alt under kjelleren. Det går fort opp for Juva at han har blitt verre av ulvesjuka, og hun innser at han har ført henne bak lyset fra starten av ved å jobbe for Nafraím. Rugen avslører også at Broddmar jobber for de varige. De sloss og Rugen er nær ved å drepe Juva da Gríf kommer henne til unnsetning. Kniven til Rugen rifter opp armen til Gríf og Juva ser såret gro av seg selv. Gríf går ned igjen til fangehullet sitt og Juva låser Rugen inn på det eneste rommet uten vindu.

Når Juva får den røde drakta si skreddersydd, er Broddmar med, og Juva får bekreftet at han jobber for Nafraím. Grunnen til at han gjør det er fordi han selv var varig i ett års tid, men innså at han ikke ønsket å leve evig. Det var Valjar, Juvas far, som slo ut hoggtennene til Broddmar, og siden vardari ikke er en organisasjon man bare kan melde seg ut av, må Broddmar jakte ulvesjuka og blø steinene. Denne innsikten fører til at Juva velger å presentere Broddmar og Gríf.

Gríf og Juva har flere samtaler sammen, hvor det kommer fram at Gríf er Vitnir, den ene guddommen Juva leste om. Sammen lager de en plan for hvordan de skal få han hjem til sitt folk og sin verden ved å reise gjennom Vitnet i steinporten. Jaktlaget blir innviet i planene, og det skal skje under Yrarennet. De lager også en plan for å ta livet av Nafraím, som Gríf ikke får ta del i. Det er Juva som skal gjøre det, og da Nafraím går i fella de har satt, ender de to i en lengre samtale hvor Juva lærer mer om blodet, de varige og folket til Gríf. Hun får vite at Nafraím ønsker å ta livet av Gríf for å stoppe opprettholdelsen av de varige, de vil da dø ut etter et års tid. Vi får også vite at det mest sannsynlig var Solde som drepte Lagalune og ikke Nafraím, men han innrømmer at det var han som tok livet av Solde og de andre. Samtalen mellom dem fører til en oppklarende samtale mellom Juva og Gríf også, hvor Gríf innrømmer

å være den som gjorde det mulig for Juva å sanse ulv, de varige og Gríf, ved at han åpnet henne for Evna.

Ester får ulvesjuka, og det er Juva som må ta livet hennes, hun nekter å dø av en manns hånd. Med dette dødsfallet er det slutt på å blø til steinene. Juva sørger for at Ester bli stupe som andre friske mennesker, og får vite at hun er eneste arving etter Ester.

Første møtet med Kefla er gjennom Rugen, da han oppsøker henne for å bli blodlest og hun spør han en vanskelig fremtid. Hun er ei jente som holder sine talenter skjult, men Juva får nyss om henne, og skjønner at det er flere som henne, som kan sanse de varige. Selv om Juva finner Kefla, når hun ikke frem til henne. Det er først når hun holder talen hun, som leder av Seidalaug, er pålagt å holde til folket under åpningen av Yrarennet at hun appellerer til andre som er som henne og Kefla for å samle dem, med et mål om å danne en ny form av Seidalaug, tilbake til sin opprinnelse som en samling av krigere.

Under Yrarennet setter de planen ut i livet, men den går ikke helt som planlagt. Gríf klarer å komme seg til sentrum av Vitnet kun ved å svikte den tilliten som Juva har vist ham, ved å holde henne som et skjold foran seg slik at vaktene ikke får skutt ham. Han blir borte der veggene til Vitnet møtes. Nafraím forstår hva hun har gjort og sier Juva har drept Nakláv og alle innbyggerne der fordi han er overbevist om at Gríf vil ta med seg sitt folk tilbake for å hevne nesten 700 år med fangenskap og tortur.

Nafraím ender med å bli angrepet av Eydala, Rugen og andre med dem i sitt eget hjem. Juva kjenner seg sviktet og vurderer å ta sitt eget liv, og bli borte slik som Gríf. Det som stopper henne er at hundrevis av røde lykker er tent i Lykteløkka. På trappa til Sannseyrgården sitter Kefla, med spørsmål om å få lov til å bli værende. Hun forteller også om at hun vet om ei til som kan sanse andres hjerter...

3. Litteraturteori og metode

Fortellinger finnes overalt og kan sies å være så viktig for oss mennesker at “[v]år evne til å forstå beror på fortellinger”.³⁰ Evnen til å leve oss inn i fiktive fortellinger og forestille oss at verden kan være annerledes enn slik vi selv opplever den er selve drivkraften til endringer.

³⁰ Andersen et al., 2012, s. 27

Hvorfor er det viktig å lese litteratur? For å øve opp den grunnleggende ferdigheten empati! Mennesker med empati har større sjanse for å bli en god partner, velfungerende forelder og/eller et gagnlig samfunnsmenneske, og det må til for å etablere og vedlikeholde et demokratisk samfunn³¹, som kan sies å være den beste styreform, foreløpig. Når man lever seg inn i en skjønnlitterær tekst har man forventninger til hva man møter. Helt ubevisst setter vi hypoteser for hva som kommer til å skje, og vi endrer hypotesene ved behov fordi vi ønsker å forstå. Vi er “opptatt av *hva* den [fortellingen] betyr”.³² Derfor samtaler vi om bøker vi har lest, vi analyserer tekstene sammen, og teorien hjelper oss å begrunne analysen vår. Det eksisterer flere litteraturteoretiske retninger, og én definisjon av litteraturteori er “systematiske redegjørelsen for litteraturens natur og for metoder som kan brukes til å analysere den”.³³

3.1 Nærlesing

I min analyse vil jeg ha størst fokus på nærlesing, et prinsipp utviklet av nykritikken.³⁴ “Nykritikken er formalistisk, og legger hovedvekten på nærlesning og analyse av det litterære verket som et selvstendig og avgrenset fenomen”.³⁵ Teksten blir sett på som et estetisk objekt som står i sentrum og studeres uavhengig av forfatter, leser eller andre omgivelser. Det er spenninger og motsetninger i strukturen som er viktig, og sammenhengen mellom enkeltdeler og helheten, som ofte kalles *den hermeneutiske sirkel*, “at hvert enkeltelement i en tekst bare kan forstås i forhold til den helheten det inngår i. Samtidig kan helheten bare forstås i sammenheng med enkeltdelene”.³⁶ Med nærlesing som metode ønsker jeg å lese fortellingen om Juva grundig, og fordype meg i den for å finne svar på problemstillingen for denne oppgaven.

Det er flere grunnleggende aspekter ved fortellerkunsten. Hendelsene i en fortelling kommer i en bestemt rekkefølge som kan være kronologisk eller ikke. For å skape *anakroni*, eller brudd på den kronologiske rekkefølgen, skiller vi mellom to hovedvarianter, nemlig *analepse* og *prolepse*.³⁷ *Analepse* forteller om noe som har skjedd før, et tilbakeblikk. Motsatt har vi *prolepse* som forteller om noe som kommer til å skje, et frampek. Hvor ofte hendelser blir

³¹ Andersen et al., 2012, s. 13

³² Andersen et al., 2012, s. 14

³³ Andersen et al., 2012, s. 19

³⁴ Andersen et al., 2012

³⁵ Skei, 2006, s 160

³⁶ Andersen et al., 2012, s. 15

³⁷ Lothe, 2003

nevnt vil også ha en virkning på den narrative fortellingen. Det mest vanlige er *singulativ* frekvens, hvor en hendelse kun er nevnt én gang, og kun skjer én gang. Så har man *repetitiv* frekvens, hvor samme hendelse blir fortalt flere ganger, gjerne fra ulike synspunkter. Til sist er det *iterativ* frekvens, hvor det alltid er det samme som skjer, men det fortelles kun én gang, hvis effekt er ensformighet, kjedsommelighet og/eller håpløshet. Her vil jeg se spesielt etter om prolepsene og analepsene er med på å forsterke og underbygge de endringene Juva går gjennom, og om det er repetitive frekvenser av betydning.

Når det gjelder tiden i narrative fortellinger har man to ytterpunkter, hvor fortelleren kan velge å utelate en hendelse eller tidsrom helt, som kalles *ellipse*, eller lage en *pause* hvor “hendelsesforløpet stå[r] stille mens fortellingen fortsetter”.³⁸ Mellom de to har vi *scene*, hvor fortelleren kan velge hva den vil bruke god tid på og beskrive i dybden, og *sammendrag*, hva den bruker mindre tid på. Oftest veksles det mellom disse.³⁹ Hvilke grep som blir brukt vil ha en virkning på fortellingen, og jeg vil se spesielt på hvordan dialogene i *Jernulven* påvirker Juva.

Alle fortellinger er satt til et eller flere steder, faktiske og fiktive, og de kan veksle mellom ulike rom. “Med narrativt rom forstår vi det fiktive universet som den narrative diskursen framstiller”.⁴⁰ Det er forskjell på om en fortelling foregår i landlige, rolige omgivelser eller i en hektisk storby, og “[b]evegelser fra sted til sted er sjelden uten betydning i gode fortellinger. De skaper rytme i forløpet og korresponderer meget ofte med andre betydningsskifter i fortellingen”.⁴¹ Ulike rom kan ha “sin egen betydningsladning og sin egen emosjonelle aura [...] ulike aspekter ved kategoriene tid og rom erkjennes og blir tilgjengelige på forskjellige tidspunkter i menneskets utviklingshistorie”.⁴² Ifølge Lothe kan rommet sees på som en terskel eller en overgangssone, og kan påvirke og karakterisere personene i fortellingen.

Vi blir kjent med ulike karakterer i de forskjellige fortellinger, både hovedpersoner og bipersoner, og selv om de er fiktive får de en slags virkelighetsverdi for leserne. Karakterer kan være knyttet til tidligere skikkelser fra kjente verk, som Don Juan, de kan være mer

³⁸ Andersen et al., 2012, s. 30

³⁹ Lothe, 2003

⁴⁰ Lothe, 2003, s. 76

⁴¹ Andersen et al., 2012, s. 36

⁴² Andersen et al., 2012, s. 36-38

stereotype, som detektiven i krim, eller være abstrakte verdier, som Døden. Relasjoner kan være komplekse og sammensatte eller følge standarder. Karakterer som forandre seg “utviklar og endrar seg, som kan overraske oss, og som vi ikkje kan føreseie handlingane til”⁴³ kalles ofte *runde* personer og karakterer som ikke utvikler seg og fremstår som uforanderlige kalles ofte for *flate* personer. Karakterer kan oppleve konflikter på et indre nivå, men det kan også være konflikter mellom karakterer, og mellom karakterer og samfunn.

I alle fortellinger er det en som forteller historien, som leder den narrative kommunikasjonen. Det er ikke forfatteren, men den i teksten som formidler det som skjer. Fortelleren kan være enten *intern* som selv deltar i handlingen, eller *ekstern* som står utenfor teksten. Det er pronomenet som avgjør, altså om den er fortalt i første-person eller tredje-person. Sistnevnte kan også ha ulike varianter i seg, for eksempel ved at den veksler hvilken skikkelse i handlingen den følger, og den kan ha et såkalt sentralperspektiv hvor den ligger nærmere én av skikkelsene i fortellingen. Også når det gjelder fokalisering, eller synsvinkel, er det vanlig å skille mellom intern og ekstern, og videre mellom en *allvitende* forteller (ekstern forteller, nullfokalisering og ingen begrensning på info), *tredjepersonsforteller* (ekstern forteller og intern fokalisering) eller en *jeg-forteller* (intern forteller og intern fokalisering).⁴⁴ I denne analysen vil jeg se hvilken kunnskap skiftene mellom hvem som leder den narrative kommunikasjonen gir meg om Juva og hennes rolle som frelser.

3.2 Religionsfenomenologi

Religionsfenomenologi kan oppleves som et sekkebegrep da det er benyttet av flere forskere som ikke har så mye til felles. Det var den nederlandske teologen, filosofen og religionshistorikeren Chantepie de la Saussaye som først tok det i bruk i 1887⁴⁵, og “[i] praksis har religionsfenomenologien variert fra å være en hjelper som legger ting på plass, rydder og lager systemer, til å åpenbare seg som fagets ånd som svever over de religionshistoriske vannene.”⁴⁶ Religionsfenomenologisk metode kan brukes til å kartlegge en religion ved å se på ulike fenomener. Den gir også en mulighet til “å sammenligne religiøse fenomener på tvers av religioner. Eksempler på slike fenomener er gud, offer, bønn og mystikk. Religionsfenomenologien er en systematisk disiplin for å lage typologier og definisjoner. [...] Gjennomgående for denne disiplinen er at den er ute etter å avdekke de

⁴³ Lothe, 2003, s. 119

⁴⁴ Andersen et al., 2012

⁴⁵ Gilhus & Mikaelsson, 2001

⁴⁶ Gilhus & Mikaelsson, 2001, s. 45

religiøse fenomenenes betydninger.⁴⁷ I følge Gilhus og hennes kollega, religionsviter Lisbeth Mikaelsson, er det noen trekk som er felles for de fleste religionsfenomenologiske arbeider. Religionsfenomenologi er 1) deskriptiv, ved at målet er å beskrive fenomenet så sannferdig som mulig, 2) i opposisjon til reduksjonismen, ved at forklaring av fenomen ikke låses i psykologi eller sosiologi, 3) innrettet mot intensjoner, det er noe som bevisst oppleves av de religiøse. Videre må man som regel utøve *epoché*, hvor “man lar sine egne fordommer og preferanser tre tilbake og betrakter fenomenet uforstyrret. Fenomenet skal tale for seg selv.”⁴⁸

Forskere kan velge å enten beskrive, typologisere eller fortolke religiøse fenomen. Her skal jeg bruke religionsfenomenologi som en praktisk metode, og klassifisere kategorisk etter de syv dimensjonene som religionshistoriker Ninian Smart (1927-2001) har utarbeidet. Da vil jeg typologisere de fenomenene jeg finner, beskrive dem og fortolke dem inn i religiøs sammenheng. Videre skal jeg se hva dette gjør med Juva og opplevelsen av fortellingen om henne.

3.2.1 De syv dimensjonene

Smart utarbeidet en teori hvor man systematisk kan kartlegge og sammenligne religioner. Modellen kan også brukes til å definere en religion. De syv dimensjonene er som følger: Læredimensjonen, den rituelle og den mytiske dimensjonen, opplevelsesdimensjonen, den sosiale, den etiske og den materielle dimensjonen.

I læredimensjonen finner vi religionens svar på de eksistensielle spørsmålene, og “[a]ndre sentrale tanker slik som virkelighetsoppfatning, gudssyn, menneskesyn og frelseslære”.⁴⁹ Det er selve læren i en religionen, hva de religiøse tror. Svarene finner de ofte i mytene.

Den rituelle dimensjonen ser på handlingene i en religion. Ritualer er handlinger, eller riter, satt i system. De varierer i størrelse, fra enkle mantra og bønner til pilegrimsritualer som strekker seg over flere dager. De kan være private eller offentlige. Noen utføres i hjemmet av hver enkelt, mens andre gjøres i fellesskap, enten i en religiøs bygning eller utendørs. Ritualer har tre kjennetegn: fast mønster, gjentakelse og kommunikasjon med guder eller makter. Ritualene bygge ofte på hendelser i mytene.

⁴⁷ Gilhus & Mikaelsson, 2001, s. 44

⁴⁸ Gilhus & Mikaelsson, 2001, s. 49

⁴⁹ Dæhli, 2019, s.

Mytene er de religiøse fortellingene, og det er her de religiøse søker svar. En myte er en muntlig overlevert fortelling, som vi ikke vet hvem som egentlig fortalte først. Mest sannsynlig har mytene startet et sted, endret seg ved hver muntlige overlevering, før de ble skrevet ned og samlet i en eller flere bøker, ofte hellige bøker. De religiøse ser på myter som sanne, hvor mytene gir svar. De forteller om sentrale skikkelser, gir retningslinjer for hva som er rett og galt, legger grunnlag for ulike høytider og ritualer, og brukes aktivt i flere ritualer.

Opplevelsesdimensjonen handler om hvordan den religiøse opplever sin religion. Det er et forsøk på å kartlegge erfaringer og opplevelser i fellesskap med andre, men også de indre og personlige opplevelsene. Opplevelsen er ofte knyttet til ritualene. Det er ofte gjennom ritualer og høytider at de religiøse opplever religionen sin, at de samler erfaringer og kjenner på sterke følelser.

Den sosiale dimensjonen handler om hvordan religionen fungerer blant folk og hvordan den forholder seg til resten av samfunnet. Altså, hvilken plass religion har i et samfunn og hvordan den virker. Det sosiale kan deles opp i fire områder:

1) Organisering av religion. Religioner er ofte organisert etter én av de tre modellene: Den ene modellen er en pyramidemodell, et hierarki med flere ledd. Den neste modellen er en flat struktur, hvor alle i menigheten har like mye makt, de har selvråderett, og svarer ikke til noen høyere autoritet. Den siste modellen er en monarkisk struktur, hvor én utvalgt arver makten, som kronprinsen arver kongetittelen. I religion er det oftest andre egenskaper som gir arverett enn blodsband.

2) Fellesskap mellom de troende. Det er flere faktorer som skaper fellesskap, samhold og tilhørighet: A) bygninger og steder samler de troende sammen. B) Deltakelse i ritualer, sang, felles bønn og oppslutning om læren bidrar til følelsen av samhold. C) Trosbekjennelser. De fleste religioner har en trosbekjennelse, ord man sier for å bekrefte sin tro. Den brukes ofte for nye medlemmer i religionen, eller at man får det lest opp når man er barn. D) Livsførsel og klesdrakt. Måten man lever på binder folk sammen, og flere religioner har plagg eller tilbehør som viser tilhørighet.

3) Religiøst lederskap. Det religiøse lederskapet har, i de fleste religioner, en veileder- og lærerrolle. Det betyr at det er personer som du kan oppsøke dersom du har spørsmål, tviler på

din tro, som kan gi svar på vanskelige spørsmål, hjelpe med å finne løsninger på et etisk dilemma, eller kanskje tilgi deg dersom du har gjort noe galt. Ofte samler folk seg rundt slike personer og følger dem.

4) Forholdet mellom religion og stat. Dette punktet handler om hvordan statsmakten forholder seg til religionen, eller hvordan religionen forholder seg til statsmakten. I sekulariserte land er det gjerne et klart skille, hvor religionens innflytelse er sterkt begrenset. I teokratiske stater står religionen sterkt, og ofte har de religiøse lederne all makt i landet, og religiøse lover er grunnlaget for statens lovverk.

Alle religioner har regler som forteller hva som er riktig eller galt. Det handler om hvordan man skal handle overfor andre mennesker, og det handler om hvilke forpliktelser den religiøse har overfor gudene, altså hva som er riktig og viktig å gjøre for sin gud. Religiøs etikk er hentet fra ulike myter og fra sentrale personer i religionen.

I den syvende og siste dimensjonen samler man alt det materielle. Det være seg arkitektur, symboler, bilder og gjenstander.

4. En fenomenologisk litterær analyse

I følge Andersen, Mose og Norheim (2012) er det lov å snu verden på hodet i fortellinger og dermed blande fantasi og realisme som gir god grunn til å kartlegge hva slags verden vi hentes inn i, “hva som er dens bærende elementer, og hva slags ‘krefter’ det er som virker i den”⁵⁰, se hvilke type vesener som befolker den, hvilke egenskaper de har, og hvilke forestillinger som gjelder. Siden dette er en fantasy-fortelling er kanskje desto viktigere å forstå hvordan verdenen her fungerer da den har innslag av det magiske, og her ønsker jeg å kartlegge fenomener og kategorisere dem ved bruk av de syv dimensjonene.

4.1 Læren og hvordan den påvirker Juva

I *Jernulven* finnes det både gudelære, troen på Evna som en livgivende energi, og profetier. La oss se på gudelæren først. Juva møter Lodd i vertshusdelen av Skinnhallen. Det er deres første og eneste møte. Han sitter og leser i “den hellige boka”⁵¹, og Juva ser han som en fanatiker. Samtalen går slik:

⁵⁰ Andersen et al., 2012, s. 40-41

⁵¹ Pettersen, 2020, s. 93

“Jeg sier ikke at dere ikke har en tro,” sa Lodd. “Jeg sier at dere har stjålet det dere tror på.”

“Alle har stjålet det de tror på. Eller tror du dine guder var de første?”

“Vi har bare én.”

Juva himlet med øynene. “Og den ene guden dere har, mener dere Náklav har stjålet?” Han lo, og det gjorde ham nesten vakker. Han lente seg fram og hvilte albuene på bordet. “Nei, dere stjal ikke Gud, dere stjal djevelen. Og det sier ikke så rent lite om náklaværing, gjør det vel? Dere har et titalls guder, men ingen dere dyrker. Knappt et tempel i hele byen, bortsett fra Jólshov⁵², og selv det er mer for en samling festsaler å regne. Nei, det eneste dere omfavner med sann lidenskap, er djevelen. Og han kom fra oss.”

“Der bommer du, Lodd. Vi har alltid hatt djevelen. Vi har utgamle eventyr om han.”

Lodd løftet en pekefinger. “Du *tror* dere har det, men dere hadde ulven. Folk i Slokna har vært besatt av ulv siden tidenes morgen. Men så sauset dere mytene sammen med vår djevel, og nå er de én og samme sak. Djevelen og ulven.”

Juva trakk på skuldrene. “Og i Ruv har de slangen. Hva så? Det kalles ikke å stjele, det kalles å lære. Náklav har flere besøkende enn noen annen by i verden, og vi har lært å klare oss uten gudenes hjelp.”

“Sier du det?” Han lente seg bakover igjen. “Vargtenner som talismaner mot sykdom? Bryggesjauere som ser tegn i fiskeslo? For ikke å snakke om Lykteløkka, der er det jo mye folk. Er ikke Náklavs berømte blodlesere en slags guder, for dem som kan betale for svarene?”

“Du mener betale for fantasiene?”

Svaret så ut til å overraske ham, men han smilte bredere, og Juva sverget på at han brått hadde blitt direkte tiltrekkende [...]

Lodd skjøv den hellige boka til side. “Du virker smart til å være så ung. Og så søt...”

*Ah ... På tide å gå.*⁵³

Lodd presenterer en monoteistisk tro, samt troen på djevelen, mot náklavværingenes polyteistiske tro og en tro på ulven. Det er verdt å merke seg at når Lodd uttaler “Gud” er det skrevet med stor “G”, i motsetning til når Juva uttaler ordet, da er det stavet med liten “g”,

⁵² Navngitt etter allmoderen Jól, Pettersen, 2020, s. 191

⁵³ Pettersen, 2020, s. 93-95

som jeg mener understreker Lodd's tro på én allmektig Gud. Selv om Juva taler Lodd imot, og mener at náklavværingar har lært seg å klare seg uten gudenes hjelp, ser hun også at náklavværingar ihvertfall har en form for religiøs tro, hvor de tror på blodleserne som allvitere:

Juva hørte en kvinne mumle at den døde skulle gått til en blodleser, og kanskje berget livet. Mannen ved siden av svarte at hele byen burde bli blodlest, gratis, så folk visste hvor angrepet ville komme [...] Om [Juva] selv hadde trodd, hva ville hun vært villig til å gi for å vite at det ikke kom til å være henne som lå der neste gang?⁵⁴

Vi skal se nærmere på blodlesere som allvitende guder sammen med profetier. I samtalen med Lodd blir Juva utfordret på hva som er sannheten - hvilke myter er sanne og hvilke er falske? Etter samtalen med Lodd setter Juva seg til og leser om gudelære, og vi får vite en del om den polyteistiske gudetroen. Hun leser om både de gamle og de nye gudene fra hele Slokna, og spesielt informasjonen hun finner om Vitnir, allfader Votn sin største ulv, er interessant:

Vitnir, som kunne veksle mellom ulv og mann, og som en dag skulle ete verden. Det hadde folk trodd lenge før Undst hadde spredt idéen om djevelen. De hadde kommet til Slokna med tanker om en urgammel ondskap. Deres myter hadde blandet seg Sloknas myter, og sånn hadde djevelen og ulven blitt sauset sammen i historiene [...] han var tegnet som en gud på begge [tegningene], sterk og muskuløs, med ulvehode og hoggtenner.⁵⁵

Denne informasjonen er viktig fordi den gir belegg for at Lodd snakker sant, at troen på djevelen kom etter troen på ulven og at náklavværingar har sauset dem sammen. I tillegg sier Gríf selv at han er Vitnir. Det forsterkes ved at vi vet han kan ta ulveform, for han var ulv da Nafraím var jeger og fikk ham i revesaksa, at han kan helbrede seg selv, som han gjør det da Rugen har rispet armen hans med kniven, og at han kjenner at Evna er på vei tilbake i flere år og bruker denne når han reiser gjennom portene.

⁵⁴ Pettersen, 2020, s. 99

⁵⁵ Pettersen, 2020, s. 191-192

Videre kommer det fram at Juva deler troen på at de døde tilbringer tid hos Drukna, som en mellomstasjon, før ender i dødsriket hos Muune, ihvertfall om du er blodleser. Det kommer også fram at dersom du er lovløs, navnløs eller står uten familie, blotes du til steinene etter din død: “Spes ut i ulveblod, ikke mer verdt enn vann i suppa”.⁵⁶ I tillegg har vi ulvetennene som er kjøpt og betalt av Ester, og som Juva sprer om seg for å slippe unna folkemengden som finner ut at hun er av blodleserrett. Det at folket krangler om ulvetennene og at Ester velger å kjøpe disse vargtennene styrker det Lodd sier om at náklavværingar ser på tennene som talismaner⁵⁷ som kan gi beskyttelse. Dette er igjen med på å åpne Juvas sinn til å ta imot de endringene i læren hos henne, som er med på å få henne til å innse at hun er den rette arvtaker som leder av et nytt Seidalaug.

La oss se på troen på Evna som en livgivende energi. Det er ingen tilfeldighet at historien starter i Svartna, det svarte beltet skapt av Evna da det forlot denne verden. Skogen framstilles som død, svart så lang øyet kan se, og er et bevis på at Evna ikke har vært en del av denne verdenen på lang tid. Allerede i prologen finner vi et frampek om Evna, hvor Nafraím innser at han nå må stå til rette for sine synder, begå flere synder og han spår sin egen død da han mottar spiren fra munken Laurus:

Laurus la knyttet på bordet og løsnet reimene [...] og avdekket en glassbolle, halvfull av jord. Opp av jorden stakk en ørliten, grønn spire. ‘Hvorfra?’ spurte Nafraím, selv om han visste svaret. ‘Svartna, Herre. Midt i Vargrák.’ [...] [Nafraím] stirret på den grønne spiten, og visste med sikkerhet at han også så på den egen død. [...] To små blader sprikte, som ei sped bok, i ferd med å vokse seg full av beretninger om uhyrlige ting han hadde gjort. Synder han ville måtte svare for, og han hadde mange. Over seks hundre år av dem. Men få var verre enn de han nå ville bli tvunget til å begå.⁵⁸

Dette skaper en umiddelbar nysgjerrighet hos meg og driver fortellingen videre - på hvilken måte kan en spire være et jærtegn på Nafraíms død? Vi må lese et stykke før vi forstår at det ikke er spiren i seg selv som er farlig, men det at den er et bevis på at Evna er tilbake, sammen med økningen av antall ulvesjuka og at Vitnet våkner til liv. Siden Evna er tilbake

⁵⁶ Pettersen, 2020, s. 100

⁵⁷ En talisman er en gjenstand, et bilde, et smykke eller lignende som antas å gi eieren enestående, magiske evner og ferdigheter. (“talisman”, 2021)

⁵⁸ Pettersen, 2020, s. 11

vil portene åpne seg for andre verdener og andre folkeslag. Så hva er Evna? For å forstå Evna må vi se til Ravneringene. Evna er liv, den er energi som gir liv til alt på jord. Noen folk kan bruke den til å favne, til å utøve ulike former for magi og til å reise mellom portaler som binder ulike verdener sammen. Hirka sitt mål er å styrke Evna for å redde alle verdener. Det gjør Evna til en urkraft, en guddommelig kraft som gir styrke, både til alt av verdens vekster, men også til utvalgte folk. Juva kjenner Evna like før Gríf forlater Nakláv:

Juva slapp sekken og trengte seg mellom løperne. Hun ble skyflet av gårde av massene, men kjempet seg framover til hun snublet inn mellom steinene. Hun trodde hun skulle falle, men et eller annet holdt henne på føttene. Noe som vokste inn i henne fra bakken. En ubegripelig, voldsom kraft, som jaget blodet mot hjertet og fikk tiden til å stå stille.

Evna!

Det var en visshet, sterk som et fjell. Det var dette han hadde snakket om. Dette var kreftene som var ment å drive steinene, drive alt liv. Hun gispet etter luft. Fikk et syn av en øde plass. Nákla-mur forvitret til et drømmebilde, ble til en ruin. Juva sto urørlig mens evigheten raste forbi. Likevel kunne hun se løperne, som om de var gjenferd. Hvorfor stanset de ikke? Kunne de ikke kjenne at verden var i ferd med å rakne? Var det bare henne?⁵⁹

Det at Juva kjenner Evna på denne måten og at hun får et syn i kraft av den gjør Juva til noe mer enn kun et menneske, det gjør henne til en del av noe guddommelig. Det er Gríf som har åpnet henne for Evna. Gríf konstaterer selv at han er guden Vitnir, eller om Vitnir egentlig er hans folk, som kan ta ulveform, helbreder seg selv, og bruker Evna til å favne. I synet hun ser hun Nákla-mur som en ruin, og det kan være at hun her ser inn i fremtiden, en konsekvens av krigen eller krigene som kommer, som hun må beskytte alle mot.

Selv om Juva har dette synet, er det gjennom Nafraím vi får profetien om fremtiden. Samtidig som at Evna er grunnlaget for liv, har Nafraím, Seire og Faun liten tro på at vardari kan bli enige om en felles løsning, og ser derfor Evna som et tegn på “slutten på freden”⁶⁰ og dermed starten på en krig, og “[d]et verste som kan skje er at *de* kommer tilbake”⁶¹ selv om

⁵⁹ Pettersen, 2020, s. 478

⁶⁰ Pettersen, 2020, s. 124

⁶¹ Pettersen, 2020, s. 125

det har gått nesten 700 år. *De* viser til Grífs folk, at de kan komme tilbake gjennom steinene og hevne seg for at de har holdt Gríf i fangenskap. Det er denne krigen Juva og et Seidalaug av ekte blodlesere må delta i.

Nafraíms viten og det vi får vite gjennom hans fortellerstemme, gir oss en større forståelse av endringene hos Juva. “Steinsirkelen hadde svekket gudene [...] Tatt fra dem makten over dagliglivet og bleknet dem til historier på papir”⁶² Ulveblod holder sirkelen i gang, men det er Evna som gjør at slike som Gríf og Umpiri kan reise mellom ulike verdener. Nafraím er på besøk hos dronningen av Nakláv, Drøfn, når Vitnet våkner til liv:

Dette var ingenting annet for dem enn spennende nyheter. For ham var det verdens ende. [...] Han hadde visst det i flere år, innerst inne. Følt på en rastløshet han hadde dempet med arbeid. [...] Folk trengte seg sammen utenfor portene der vaktene holdt stand. Da hadde de altså stengt mens de gjorde undersøkelser. Antakelig var de fremste vitende allerede innenfor. Historikere, vitenskapsmenn, mekanikere, alt som kunne kripe og gå av skolerte [...] *Det er sant.* [...] Seksten høye bautaeer i massiv svart stein. De sto i par. Åtte par. Åtte porter. Naklávs pulserende hjerte [...] kilden til makt, penger, vitenskap og diplomati. [...] Det sluttet aldri å overraske ham hvor selvfølgelig folk tok dem, til tross for at ingen egentlig forstod dem. Både de vitenskapelige og religiøse forklaringene var søkte og syltynne, men portene ble ikke lenger behandlet som et mirakel. [...] Midt i steinsirkelen stod det som folk hadde tatt for å være en dekorativ oldsak, en søyle, gammel som Gaula. Formelt her den Vitnet, men den hadde mange navn. Veiviseren, ulveveggene, Votnatårn, djevelkrysset... Alle navnene til tross, meningen med den var ingen der nede sikre på. Det eneste de hadde vært sikre på, var at den kom til å stå der i enda en evighet, like uforanderlig som steinen rundt den. Inntil i dag.⁶³

Tannhjulene har begynt å dreie, men kun raven har sluppet kulen, og det ser Nafraím som tegn på at det fortsatt er håp. Nafraím mimrer tilbake til sist han hadde sett Vitnet i livet før, og vet med sikkerhet at dette er et tegn på av Evna er tilbake. Det er få som skjønner betydningen av dette, men det gjør alle de varige. “De visste. Spekulasjoner og panikk ville

⁶² Petterson, 2020, s. 191

⁶³ Petterson, 2020, s. 73-76

komme. Anklager. Konflikter. Krig”.⁶⁴ Derfor møtes de varige for å samtale om det som har skjedd. De er redde for at det skal dukke opp flere ekte blodlesere og de er redde for å miste tilgangen på kilden. Det er ingen av de varige som tror at Lagalune døde en naturlig død, de vet hun er drept, men forstår ikke hvem som har gjort det. Det de vet er at den som har gjort det utgjør en fare for at de mister tilgangen til kilden, og dermed sitt evige liv. Nafraím vet at de vil “forlate skipet i skjult fiendskap. Så ville de gå etter de andre blodleserne. Bryte pakten, og starte sin private jakt på djevelen. Den eneste måten å hindre dem på var å sørge for at de ikke hadde noen å forhøre. Han måtte ta de innvidde blodleserne av dage”.⁶⁵ Ved å drepe blodleserne vil ingen lenger få blod fra kilden, fordi ingen lenger vil vite hvor Gríf sitter fanget, og iløpet av et års tid vil alle de varige dø ut. På denne måten kan Nafraím tolkes som en frelser, for alt han har jobbet for fra starten av er å gjøre verden til et bedre sted, og nå ønsker han å avslutte det han startet ved å ta livet av all ondskap. Han kan det nå som Evna er tilbake og gjør det mulig å reise gjennom steinsirkelene, som er et viktig livsgrunnlag for denne verden. Portene trenger ikke lenger ulveblod og blod fra ulvesjuka for å fungere. Det kommer tydelig frem når han forstår at Juva har forrådt ham med ordene “Hva har du gjort, Juva? [...] Forstår du ikke, Juva? Han vil kommer tilbake, med ulvene. Du har drept oss alle. Hvert menneske i Nakláv”.⁶⁶ Videre skal vi se at Kefla også spår at endetiden er nær.

Blodleserne oppfattes som en form for allvitende guder, som Lodd påstår, siden de kan framsi profetier. Som når Juva spår at faren ikke kommer til å bli gammel, eller når Kefla spår Rugen oppleves det som virkelig spådom. Ved sistnevnte gjennomføres et rituale som gjør at Kefla kan spå fremtiden hans i en bolle med havvann og hans blod.

“Tre skjebnetegn,” sa hun lavmælt. Djevelen. Du har djevelen i deg, du er ulvespytt, bærer av det ynkeligste frøet, og det kan hun ikke endre.”

“Hun?”

“Hjertet. Det andre tegnet er hjertet du knuste. Det du ødela, kan ødelegge deg. Hjertet er det eneste som kan temme dyret.”

Juva ...

[...]

⁶⁴ Pettersen, 2020, s. 79

⁶⁵ Pettersen, 2020, s. 200

⁶⁶ Pettersen, 2020, s. 477

“Og det tredje tegnet?” [...]

“Tap. Død. Alt som kan ende, vil ende, og du vil få se det”.

“Trivlig ... Hva skjedde med spådommer om søte jenter og lange reiser? Selger ikke sånt lenger?”

“Jeg lovet deg sannheten, mann. Den har du fått, det er ikke mer å si.”⁶⁷

Hun gir ham tre skjebnetegn, hvor det første er at han er ulvesjuk, det andre er Juva, og det tredje er endetiden. I tillegg får han vite at hans valg av handlinger vil avhenge om han vil redde livet eller sjelen, hvor Rugen ikke skjønner forskjellen, og blir dermed oppfordret til å oppsøke Nafraím, som er den utveien Kefla sier han vet om, men har vært for feig til å ta.

Hvordan kan Kefla vite alt dette, også at Rugen ikke er født i Nakláv, dersom hun ikke har en form for kontakt med det guddommelige eller har guddommelige evner? For det viser seg at profetiene stemmer. Rugen har ulvesjuka og det vil bli hans undergang, mens Juva har tilgang på kilden, som er det eneste som kan kurere ulvesjuka, slik det gjorde med Broddmar. Derfor har Kefla rett når hun oppfordrer Rugen til å kontakte Nafraím. Kanskje betyr det siste skjebnetegnet en større undergang, ved at alle varige vil dø uten tilgang til kilden, og kanskje blir det kriger med fremmede arter, som ulvefolket. Dette styrker troen på at Juva også besitter evner utover de menneskelige, men også at hun ikke er den eneste. Hun er lederen som må samle det rette Seidalaug, med de ekte blodleserne, de som er født etter at Evna begynte sin tilbakekomst. Det er en tydelig forskjell på Kefla og Juvas profetier og “profetier” fra andre “uekte” blodlesere, som leser tegn og sier det folk vil høre. De tjener penger på det, og formulerer seg slik at folk kommer igjen og igjen. Det ser vi i Rugens spørsmål om ikke spådom om et godt liv selger noe mer, hvor Kefla svarer at hun lovet ham sannheten, eller Lagalune som forteller Drogg at et liv er målt i antall hjerteslag, slik at han velger å spare flest mulig hjerteslag. Som reaksjon på sin mors løgn til Drogg svarer Juva:

“[F]or hvert slag du bruker, tjener du et ekstra. Bruker du mange ofte nok, så vil du vinne hjerteslag mye raskere enn du rekker å bruke dem”

[...]

⁶⁷ Pettersen, 2020, s. 109-110

“Jeg sier at ingen kan si deg når du skal dø, eller hva som endelig sender deg til Drukna. Men om du tjener flere hjerteslag så før du ihvertfall ikke fordi du gikk tom. Det sverger jeg på.”⁶⁸

Med ærlighet og klokskap gir hun Drogg visdomsord som vil bedre helsen og forlenge livet hans - han velger til og med å delta på Yrarennet!

4.2 Den sosiale dimensjonen og dens virkning på Juva

Makten i Nakláv er organisert etter pyramidemodellen, med Seidalaug på topp, fordi alle under behandler dem som allvitende guder, fulgt av dronningen, byrådet, lekfolk og nederst er de ulvesjuke. Her har jeg satt Seidalaug på topp fordi få i Nakláv tror på vardaris eksistens, men vardari står over Seidalaug. Det kommer fram når Lagalune sier nei til Nafraím på hans forespørsel om å få vite hvor Grif sitter fanget. Dronning Drøfn har en liten rolle i *Jernulven*, men at de har dronning og ikke konge er viktig for den friheten Juva har til å velge. Det kommer frem i samtale med Ester under en lunsj de har i Nákla-ring, hvor hun forteller at “frykt for blodlesere betyr frykt for kvinner. Seidalaugs makt har gitt oss frihet. Uten dem ville vi hatt en konge, ikke en dronning”.⁶⁹ Det faktum gir Juva mot og styrke til å rollen som leder av Seidalaug når den tid kommer.

Seidalaug har en monarkisk struktur, hvor lederrollene går i arv. Her følger det blodsband, som ikke er normalen innenfor religioner med samme struktur, men egenskaper er viktig også. Det ser vi på søstrene Juva og Solde, hvor det helt klart er Juva som er den rette arvtaker. Ikke kun fordi hun er eldst, men også fordi Lagalune er bestemt på at djevelen er Juvas skjebne. Det er hun som kjenner hjertet hans, og hun er både sterk og smart nok til å ta plassen i lauget, i motsetning til Solde, som er både uansvarlig, sadistisk, “skadefro og umoden”.⁷⁰ Juva ønsker å bryte ut av arverekka. Hun er ung, 19 år, og i overgangen fra ungdom til voksen. Hun er av blodleserrett, men hun ønsker ikke å fylle plassen til sin mor i Seidalaug slik arven tilsier. Dette tar hun avstand fra fordi det er jeger hun vil være, som sin far, i tillegg til det minst ettertraktede yrket, å bli en rød jeger, en bløder. Hun har et ønske om å forsvinne i mengden, mens arven hennes gir henne en synlig maktposisjon i samfunnet. Samtidig kommer det fram at Juva ønsker en eller annen form for posisjon, et nødvendig yrke

⁶⁸ Pettersen, 2020, s. 320

⁶⁹ Pettersen, 2020, s. 85

⁷⁰ Pettersen, 2020, s. 59

og en tydelig plass i samfunnet - selv om hun da vil bli fryktet. Tankene kommer da hun observerer Broddmar kledd som den røde jegeren, bløderen, etter at Daumannshorn har blåst. “Folk fryktet ham, og trengte ham. Han kunne føle seg nyttig, men nektet henne det samme [...] I det samme folk fikk øye på ham, trakk de seg inntil husveggene”.⁷¹ Og det er der, ute i gatene, på jakt etter den røde jegeren, at Juva for første gang i bruk hjertet sitt bevisst for å søke ulv for å finne Broddmar, som alltid har med seg ulven Skarr i møte med ulvesjuka. Hun ønsker så sterkt å overbevise ham om å la henne bli en rødkledd - og får tilslutt viljen sin. Det er når Broddmar gir seg og tar Juva med som bløder, at hun får den røde drakten og fremstår som en sterk leder, en kriger, som de ekte blodleserne kan følge, som en (religiøs) veileder. Her smelter Juvas ønske om å være jeger sammen med det å lede Seidalaug, som endrer seg fra å blodlese og fare med løgn til å beskytte folket mot nettopp løgner og ondskap.

Avtalen hun inngår med Drogg pålegger henne blant annet å holde talen for folket, som åpning av Yrarennet. Hun møter opp kledd i svart, med håret oppsatt, de riktige smykkene og svart lepestift med to hvite trekanten som symboliserer hoggtenner, som en tro kopi av sin mor. Rett før hun går på talerstolen river hun av seg alt det svarte og kler seg som til den røde jegeren. Kledd i rødt, som en kriger, taler hun sannheten til folket, samtidig som hun gir dem håp:

“Frykt”, ropte hun. “Jeg kjenner den. Dere kjenner den. Vi kjenner den, alle sammen, og frykt er grunnen til at jeg står her i dag [...] Jeg har stupe syv kvinner siden midtvinters. Familie og venner, tapt til hoggtenner. Drept av de varige, og av ulvesjuka de sprer. De spyr ut blodperler, og forgifter oss fra skyggene. De sitter i posisjoner med makt, og har aldri måttet svare for sine synder [...] Byrådet ser helst at vi ikke nevner dem. De vil at jeg skal si at de har kontroll på ulvesjuka. De vil at jeg skal si at alle vi mister, hver gang Daumannshorn gjaller, er en tragedie, men at det vil bli et godt år. Syv stupte kvinner er ingen tragedie, det er en krig! Vardari ville knekke Seidalaug, og de lyktes. Men bare nesten, for jeg er fortsatt her. Ikke fordi jeg er fryktløs, men fordi jeg har levd med frykt hele mitt forbannede liv, og jeg er ferdig med å knele for den [...] Seidalaug har møtt frykt med falsk spådom. Tatt seg betalt for oppspinn som gir dere nattesøvnen tilbake. De sier dere skal leve lenge, være friske og ekte den dere elsker. Lettvint, ikke sant? Det er ikke blodlesing, det er et

⁷¹ Pettersen ,2020, s. 96-99

forræderi mot alt Seidalaug var ment å være [...] De første blodleserne, fra eventyret, de tok sin byrde på alvor. De var der for å sanse ondskap, og verne mot ulvesjuka og vardari. For jeg er ikke alene. Jeg vet det finnes flere der ute som har mer enn ett hjerte. Det nye Seidalaug er for dere [...] Er det farlig å stå imot?”, ropte hun. “Visst Gaula er det farlig, men det er også farlig å leve. Man kan dø av det, har jeg hørt.” Den gamle vitsen løsnet opp stemningen i folkemengden. En forsiktig latter spredte seg som vidunderlig smitte [...] “Seidalaug har betalt sin gjeld til varige, og vi vil aldri mer bøye oss. Vi skal være tro mot røttene våre. Og om noen truer en blodleser, så skal jeg jakte dem, og blø dem tomme, uansett hvem de er. Jeg dreper alle som har hoggtenner, med eller uten ulvesjuka. Så nei, jeg kommer ikke til å si at det blir et godt år. Det kan bli verre enn noensinne. Men dere er náklavværingar, dere tåler det. For jeg kan love dere at vi vil få færre ulvesjuka i morgen. Enda færre om en måned. Og når dere står her neste år, vil verden være en annen. En verden uten Daumannshorn, der ingen - *ingen* - er hevet over loven. *Det* er det nye Seidalaug.” Stillheten på plassen var intens. Hun hadde håpet noen skulle våge å klappe. Hun kjente et spark på leggen, og skyndte seg å føye til: “Herved erklærer jeg Yrarennet for åpnet!” Folkemengden brøt ut i jubel. Yrarennet kunne de klappe for, det var ufarlig. I motsetning til ei jente som erklærte krig mot vardari.⁷²

Juva starter med å erkjenne frykt de alle føler. Hun avslører at de varige ikke er en myte, de eksisterer, har maktposisjoner som beskytter dem, og hun ansvarliggjør dem for å selge blodperler og med det spre ulvesjuka. Hun understreker at dette er sant ved å vise til løgnene byrådet egentlig ønsket hun skulle komme med; At alt er under kontroll og at året vil bli bra, på tross av drapene. Ved å ta livet av Seidalaug mener Juva at vardari har erklært krig og hun er klar til å kjempe imot, og ta et endelig oppgjør, både med vardari, men også med blodleserne hun mener har sviktet sitt opprinnelige kall. Hun er tydelig på at hun ønsker å samle og lede et nytt og bedre Seidalaug. Hun viser til myten om ulven og de tre søstrene og maner opp til at de skal gjenoppta sin egentlige funksjon, nemlig å beskytte folket mot ondskap, under hennes beskyttelse som den røde jeger. Hun avslutter med å gi styrke, håp og lovnader om en bedre verden, med flat struktur, hvor alle skal være med å bestemme og avgjøre, og ingen står over loven. Her mener jeg hun virkelig står frem som en frelser av

⁷² Pettersen, 2020, s. 470-472

folket, med sin ærlighet, modighet, og ikke minst ved lovnader om å frelse fra det onde med mål om en paradislignende tilstand, fritt for ulvesjuka, i enden.

Før og under talen ser vi hvilken betydning klesdrakter kan ha, og hva folk rundt forbinder med de. Først har Juva kledd seg slik hun kjenner lederen av Seidalaug, i sorte blonder, langt svart skjørt, med symbolske smykker dinglende rundt halsen og den karakteristiske sorte lepestiften. Denne klesdrakten symboliserer det gamle Seidalaug, og det er ikke Juva. Det er derfor hun skynder seg å skifte til den røde skinndrakten. Dermed framstår hun symbolsk som leder av et nytt Seidalaug, som en jeger, en kriger. Kallet som leder av Seidalaug endrer seg, og går tilbake til det opprinnelige målet som er å beskytte verden og folket mot vardari og ondskap. Det må derfor dannes et nytt Seidalaug hvor Juva tar over plassen etter sin mor, og det ansvaret som følger med, og med dette kan Juva sees i direkte arvelinje etter den yngste søsteren i myten om ulven og de tre søstrene. Hun kan også bli tolket som en veileder for kommende medlemmer av det nye Seidalaug siden det er hun som sitter med svarene om deres opprinnelse, og om de ekstra hjerteslagene de får når de sanser. Gríf sier at de som kan sanse andres hjerter kan også styre dem. “Et hjerte du kan kjenne, kan du kontrollere”⁷³, men han forlater Nakláv før han lærer henne hvordan.

4.3 Mytene og deres betydning

Den viktigste myten her er myten om Ulven og de tre søstrene, fordi Juva kan sees på som arvtaker etter den yngste søsteren i eventyret:

Tre søstre dro ut for å jakte. De fanget en ulv, som ikke var noen vanlig ulv, men djevelen i ulveham. Han sa at om de satte ham fri, så skulle de alltid vite hvor han var. Alltid vite hvor ondskapen fantes. Død, sykdom, ond vilje, ingenting ville være skjult for dem mer. Kvinnene sa ja, og ulven delte sitt blod med dem. Slik ble de blodlesere.

Den eldste av søstrene, den grønnkledde, innså med det samme at hun selv var ond, og kastet seg fra klippene. Den mellomste, den blåkledde, dro hjem, og innså at hun hadde giftet seg med en ond mann. Hun gikk løs på ham, og han drepte henne. Den yngste av søstrene, den rødkledde, innså at djevelen

⁷³ Pettersen, 2020, s. 409

*var alle steder. I alle hjerter. Hun gjorde ingenting, og overlevde. Siden den gangen har blodleserne alltid visst hvor djevelen er.*⁷⁴

Dette er starten på de ekte blodleserne, om hvordan de kan sanse ulv og de varige. Selv om myten enten har endret seg gjennom alle de muntlige overleveringene, eller blitt konstruert slik for å skjule den egentlige sannheten. Det var Nafraím, Faun og Solde som var de tre første som drakk blodet til Gríf, men de fikk evig liv og ikke muligheten til å sanse, den egenskapen er det blodleserne som har. Seidalaug dannes som Grífs voktere for å gjøre ende på krigen for å eie ham, og de blir sånn sett beskyttere av freden og folket, mot ondskapen de varige skapte gjennom krig. Det består av tre kvinner som vet sannheten, og den deler de kun med sine arvinger når tiden er inne. Det er disse tre kvinnene som de tre søstrene viser til i eventyret, og Juva sammenligner seg med den tredje søsteren, siden hun kan sanse både Gríf og de varige. Hun kan også bli sett på som den yngste søsteren fordi hun blir en rød jeger. Selv om Solde er kledd i rødt både første gangen vi møter henne og i stupingen til Lagalune, så er det hun som dør. Juva får sin røde drakt og hun er den som vet hvor djevelen er, og ikke bare djevelen, men også alle som har tatt imot hans blod. Hennes oppdrag ender med å gå utover å vite, hun må også handle. Hun må velge å ta sin rolle som leder, samle sammen de ekte blodleserne, de ekte jegerne, for sammen å stå mot ondskapen som truer - igjen stå fram som veileder for sine følgere.

Det er forskjell på myte som sannhet og myte som noe usant. Denne forskjellen har en betydning for Juva når hun minnes farens død. Hun tror at det var hun som manet frem ulven i buret. Hendelsen er en repetitiv frekvens, og kommer fram blant annet i samtale med Lagalune, i møte med Nafraím, og første gang hun ser Grífs øyne:

Jeg var syv da jeg blodleste for første og siste gang,” begynte hun [...] “Oppe på arbeidsrommet, med far. Han strakte hånden mot meg, som om jeg skulle blø den slik mor gjorde med kundene. En tåpelig lek. ‘Hvor gammel kommer jeg til å bli?’ spurte han. Hva gir du meg? For en idiotisk ting å spørre et barn om! Død fantes ikke for en mann som far, så jeg sa ...” Hun svelget. “Jeg sa: ‘Pappa, du skal aldri bli gammel.’”⁷⁵

⁷⁴ Pettersen, 2020, s. 53

⁷⁵ Pettersen, 2020, s. 281

Noen dager etter dør Juvas far. Selv om Juva ikke mener profetien bokstavelig, er det nettopp det som skjer, far ble ikke gammel. Hun har minner om det, som strømmer til da hun ser Nafrím fra toppen av trappen der han står i hallen, og husker det som om det var hennes feil:

Og der, på gulvet foran henne [...] sto det et rustet skap av jern. Ei svær kiste på høykant, og hun ville se hva som var inni [...] Far ... Han hadde dødd den kvelden. Og det var hennes skyld. Hennes skam. Hun hadde manet fram ulven som tok ham. Manet fram djevelen. Djevelen mor hadde sagt hun aldri skulle snakke om. Fordi det bare var en drøm. Et eventyr.⁷⁶

På Lagalunes dødsleie bekrefter hun Juvas barndomsminne, at hun så djevelen:

“Du så ham. Husker du? Jernulven? Du kalte ham ... jernulven” [...] Hun hadde tegnet ulven for første gang. Mor hadde blitt så rar, så rasende. Kastet tegningen på ilden, og slått henne. [...] Så hadde mor ledd. Ledd av henne. Sagt at hun fantaserte, at hun aldri fikk snakke om ham. Jernulven. Ulven i skapet. Djevelen. Alle disse navnene, på et udyr de hadde tvunget henne til å glemme.⁷⁷

Med dette blir barndomsminnet en sann myte som bekrefter djevelens eksistens, det er ingen drøm eller fantasi, det har faktisk skjedd, det er virkelighet. Hjertet som banker er ingen sykdom, det er en egenskap Juva besitter. Igjen blir Juva utfordret på hva sannheten faktisk er. I det hun møter øynene til Gríf for aller første gang ser hun de melkehvite øynene hun kun har sett i marerittene sine. Hun husker at hun har sett ham før, og hun klarer å mane fram minnet om da hun så jernburet, med Gríf inni. Hun var nysgjerrig og gikk nærme, så nærme at han klarte å berøre henne med klørne. Det Juva ikke vet at det er denne berøringen som gjør henne til ekte blodleser, som kan sanse hjerter og ondskap, og som åpner henne for Evna. Grunnen til at far dør er at vil beskytte henne, så han slår løs på Gríf med en ildrake og Gríf lager et dypt sår på underarmen hans, og det er dette som til slutt tar livet av ham. Det var ingen jaktskade, som Juva er blitt fortalt. Denne innsikten er med på å åpne Juva for flere sannheter, og at Juva innser at alt ikke er slik hun har trodd, og at myter viser seg å bære på en viss sannhet.

⁷⁶ Pettersen, 2020, s. 91

⁷⁷ Pettersen, 2020, s. 144-145

Troen på vardari blir også fremstilt som en myte blant folket, selv om byråden implisitt innrømmer å vite om dem, og Broddmar som forteller at det ikke er så lett å kjempe mot dem siden de varige har maktposisjoner, de er ikke blant taperne i befolkningen. Nafraím og de andre varige er ute etter Gríf, men av ulike årsaker. De er alle avhengige av hans blod for å leve videre, men Nafríím ønsker å ende eksistensen til de varige han har vært med på å skape, og uten tilgang til Grífs blod vil de alle dø. De andre varige ønsker Gríf som kilde til sine evige liv. Det er også en fare for at dersom Gríf får dra, vil han komme igjen med en hær for å hevne den urett som ble begått mot de blinde for flere århundrer siden. Sånn sett kan Nafraím bli tolket som en som ønsker å frelse sitt folk ved å ofre seg selv.

4.4 Sentrale ritualer og symboler

Ritualene jeg har trukket ut som viktige er stupingen av de døde og høytiden Yrarennet. Når Lagalune dør får vi en god beskrivelse av dødsritet. Det går et likfølge til Likbukta, hvor de tar båt videre. Solde har slør for ansiktet, og det spilles på dødstrømmer. De nærmeste tar båten over til Kleft, Dødsskjæret som ligner ei hoggtann, og arvtager har ansvar for å fylle dødshornet med vann fra havet, og gi den døde vannet for tredje og siste gang. Båra ligner “en båt, siden folk pleide å brenne de døde i skip før i tiden”⁷⁸ Båra bli satt fyr på før liket stupes ned i havet, hvor det blir dratt med strømmen til Gaula tar det med til Drukna. Det sies at Gaula er redd for ild. Alle blodlesere ender hos Muune etter en viss tid hos Gaula. Etter stupingen samles alle til Stupøl på Jólshov, i Muuneshall, den største salen av mange i Jólshov. Det blir holdt en Muune-seremoni og et ølhorn gir signal om matservering. Her blir blodleserne servert en liten bit av tung til Lagalune. Denne må de spise for å kunne høre sannhetene som avdøde blodlesere hvisker i evighet til de levende, som jeg mener også er med på å gi blodleserne en slags gudestatus. Folk i Náklav tar vannet tre ganger i løpet av livet; ved fødsel, ekteskap og død. Det er arvingen som gir det siste vannet, og hornet må fylles med havvann i båten ut til Kløft. Det er Solde som gjør dette ved stupingen av Lagalune, som arving til hennes plass i Seidalaug. Under stupingen av de fem resterende, inkludert Solde, er det Juva som ender opp med å gi det siste vannet til de alle. Dette forsterker Juva som arvtaker til hele Seidalaug, den rødkledde. Det er ingen som kommer for å gi vannet til de andre fordi de er redde for å bli ansett som arvinger til laug og dermed stå i fare for å bli de neste som blir drept. Det at Juva mestrer å gi alle vannet blir sett på som modighet av folket, og det blir sett på som bevis på at det er Juva som står bak drapene. Her mister hun folkets tillit, også her står hun ensom igjen med byrden av sannheten, fram til hun

⁷⁸ Pettersen, 2020, s. 173

taler til dem som leder for Seidalaugget, kledd som rød jeger. Det er da hun står frem som frelseren av folket og ikke et offer “kastet til ulvene”, som Drogg sa.

Ved stupingen av Lagalune legger forfatteren inn ei litterær pause. Her stopper det opp på likfølges vei til Kleft, hvor hun skal stupes. I pausa lærer vi lesere om Yrarennet: “Náklavs standhaftige halvmørke hadde begynt å vike. Smelta var rett rundt hjørnet, måneden som endte med vårjevndøgn og Yrarennet. Snart nok ville sola, som alle savnet, holde dem oppe hele natta. Nytt lys, nytt liv”.⁷⁹ Smelta er måneden som ender med vårjevndøgn, som er starten på nytt lys, nytt liv, og Yrarennet. Første soldag, hvor arbeidere kan bli gitt solfri, som Juva gir sin stab. Soldagen feires med latter og skrål i gatene. Alle er glade og ute og nyter det korte solgløttet. Isen smelter, og folk danser og gir klemmer til fremmede av ren glede. Solkringler blir spist, og folk synger på Solsulla på flere språk. Yrarennet er en dag for utkleddning. Hele befolkningen deltar i alskens kostymer og deltar på rennet som går inn portene og rundt steinsirkelen. Den perfekte dag hvor vaktholdet er nede og portene tilgjengelige for alle. Selv om dette er en høytid, er det ikke nødvendigvis med religiøst innhold. Her er en feiring av at “sola snur”. Men denne gledens dag, denne feiringen av lyset og livet står i sterk kontrast til hva som er i ferd med å hende denne dagen, at Gríf svikter henne, reiser hjem til det jeg tror er Dreysil, og åpner med det opp for nytt angrep på Nakláv. Juva blir alene med kun sitt eget hjerte og en stor oppgave foran seg.

Gjennom fortellingen om Juva møter vi også et slags mantra: “*Aldri la dem se en veik blodleser*. Meningsløs barnelære, men den eneste klare tanken hun hadde”.⁸⁰ Dette er en setning som er med på å gi Juva styrke i flere situasjoner hvor hun må samle seg eller fremstå som sterk, trygg og urokkelig. Sitatet over er fra da Lagalune er døende og Juva er handlingslammet. Det blir gjentatt da Juva ønsker å gi Solde støtte i begravelsen: “Juva la hånden på Soldes arm, men hun trakk seg unna. *Selvsagt. Aldri la dem se en veik blodleser*”.⁸¹ I det første eksempelet er mantraet med på å gjøre Juva i stand til å handle, mens i det andre eksempelet fremstår det fra Juva som dum barnelære. I kommende situasjoner hvor mantraet fremkommer gir det Juva fokus og styrke, som når hun tar ansvar etter at Broddmar bryter sammen etter å ha tatt livet av Ester, når hun retter ryggen i møte med andre fra Seidalaug

⁷⁹ Pettersen, 2020, s. 173

⁸⁰ Pettersen, 2020, s. 142

⁸¹ Pettersen, 2020, s. 173

under stupingen av Ester, når hun dreper den varige hos Haane og når hun skal til å holde talen for folket. Mantraet står alltid i kursiv, som et uttrykk for Juvas personlige tanker.

Ravnen på biblioteket på Sannseyrgården er interessant. I *Ravneringene* kunne man tale gjennom døde ravner ved hjelp av blod fra Umpiri. Det er ravnen som har sluppet steinen i Vitnet. Jeg tolker dette i sammenheng med hendelsene i *Ravneringene*. Evna forsvant brått og etterlot seg et svartbrent belte, sørget for at ulvene, Grífs folk, ble fanget og slaktet i Nakláv, og dermed endte ulvekrigene. Evna kom tilbake til Nakláv på grunn av Hirkas handlinger, og derfor spår ravnen nå sant. Når Nafraím er hos Juva i et forsøk på å få sannheten ut av henne, kaster han mynt på ravnen og dreier på sveiven. Symbolene de mangesidige rundeternigene lander på er det knuste hjerte, blodet og havet. Denne spådommen blir sann når Juva står igjen etter at Gríf har forrådt henne og forlatt denne verden. “Hun stod med bristet hjerte i et hav av blod. *Nafraíms spådom. Fra ravnescapet hjemme*”.⁸² Det blir en sterk prøvelse for Juva å stå alene igjen, uten å kjenne hjerte til Gríf slå med sitt, og med følelsen av at det fine som vokste frem mellom dem var falskt, at han bare har brukt henne. Han har merket henne for livet med to av klørne sine, som har boret seg inn i huden, og symbolet ligner “et brukket hjerte. Eller et par hoggtenner”.⁸³ Et evig minne om han hun slapp fri og hjalp hjem til sitt eget folk. Hun leker med tanken på å ende livet. Det som får henne fra tanken er at hundrevis av blodlesere har valgt å igjen tenne lyktene sine. Det ser jeg som et tydelig tegn på støtte til Juva som leder av Seidalaug, de hørte henne da hun talte og har tillit til henne som veileder. På trappa utenfor Sannseyrgården sitter Kefla, som blir hennes første følgesvenn, første disippel, i lauget, og Kefla vet om ei jente til...

5. Drøfting: Fra jeger til frelser

I denne drøftingen skal jeg svare på om Juva bli sett på som en frelserskikkelse, altså om hun redder mennesker fra en eller annen form for ondskap, og om hun får til å beskytte og bevare orden. Frelse trenger ikke å komme fra en guddom, den kan også komme gjennom mennesker, og den kan gjelde både enkeltmennesker, men også et helt folk.⁸⁴ For å svare på spørsmålet vil jeg bruke både læren, den sosial strukturen, myter, ritualer og symboler jeg har funnet, og valgt å vektlegge, i fortellingen om Juva.

⁸² Pettersen, 2020, s. 479

⁸³ Pettersen, 2020, s. 486

⁸⁴ Jacobsen, 2020

Sammenhengen mellom enkeltdeler og helhet er som sagt viktig i den hermeneutiske sirkelen. Selv om *Jernulven* består av flere enkeltdeler, som sammen danner en helhet, ser jeg også på hele boka som en enkeltdel av en trilogi som tilsammen utgjør en større helhet. Det betyr at min analyse er av en enkeltdel, men jeg vil jobbe med den som en helhet. Samtidig ser jeg at de neste bøkene også vil kunne være av betydning for en analyse av Juva som frelserskikkelse.

Ved å bruke nærlesing til å kartlegge fenomener i *Jernulven*, og kategorisert disse i ulike dimensjoner fra Smarts teori, har jeg funnet flere trekk som kan brukes som grunnlag for å se at Juva kan bli sett på som en frelserskikkelse. Juva er helt klart en kompleks karakter, som vokser og utvikler seg gjennom fortellingen. Hun går fra å være naiv, men også bestemt på sannheten, til å få hele sin verden snudd på hodet, og ender opp med å måtte ta et ansvar som leder av en gruppe hun ikke engang visste eksisterte på den måten. Juva framstår som et forbilde ved å være kritisk til det hun hører og reflektere over det hun i utgangspunktet er uenig i. Den empatien hun utviser for dem rundt seg; jaktlaget, den gravide Vera, men også for Gríf, selv om han er en skremmende fremmed låst inne i et bur. Det er flere etiske dilemma hun sliter med; Skal hun slippe Gríf fri? Skal hun involvere jaktlaget og sette dem i fare? Skal hun oppfylle Lagalunes dødsønske, og ta imot arven som Seidalaugets leder? Og hvem kan hun egentlig stole på? Gjennom fortellingen opplever vi at Juva både blir frelst og opptrer som frelser.

Som hovedperson i ungdomslitteratur tar Juva oss med på en reise gjennom sin indre utvikling, og framstår som sterk og målretta; En som vil gjøre verden til et mer rettferdig sted, ved å avsløre bedrageriet til blodleserne og å utrydde vardari. Hun står også opp mot autoriteter når hun nekter å gi fra seg djevelen, både mot Seidalaug, Nafraím og, selv under tortur, mot Eydala. Det at hun velger å holde en ærlig tale til folket, og avslører i den løgnen som byråden ønsket hun skulle “servere”, er også en handling mot autoriteter, og selv om Drogg ikke er overrasket, er han tydelig på at “det bli ikke et lavmælt byrådsmøte neste gang, det kan jeg skrive under på”.⁸⁵

Nafraím er antagonisten i fortellingen. Dersom han ikke er ond, så har han iallefall handlet ondt, eller syndet, som det står i prologen: “Synder han ville måtte svare for, og han hadde

⁸⁵ Pettersen, 2020, s. 473

mange. Over seks hundre år av dem. Men få var verre enn de han nå ville bli tvunget til å begå".⁸⁶ Han er den voksne som har flere perspektiver på utfordringen verden står ovenfor; Sett med en voksens øyne og ikke et barns naivitet. Siden han har levd i nesten 700 år har han en unik kunnskap og erfaring, og han ser årsaker, sammenhenger og konsekvenser som Juva verken har mulighet eller belegg for å se. Nafraím overleverer dagboka si til Juva i håp om at hun skal forstå hvorfor han har handlet som han har gjort, alt det positive han har gjort for menneskeheten med de pengene han har tjent på blodperler. Han har finansiert utviklinga av boktrykkerkunsten, startet skoler, økt handelen og styrket økonomien, senket fattigdom, opprettholdt fred, og han vil ta livet av Gríf for å unngå å gi hans folk noe å hevne. Sett i lys av det siste her kan også Nafraím oppfattes som en frelser.

Forholdet mellom Broddmar og Juva er som et far/datter-forhold som utvikler seg til et lærer/elev-forhold siden Juva får ønsket om å bli en rød jeger oppfylt. Det er en konflikt her mellom Broddmar, som helt klart ønsker det beste for Juva, og Juva, som så sterkt ønsker å gå i en helt annen retning enn det hennes mor ønsker. Broddmar kan ikke gå mot Lagalunes ønsker da hun er en leder av Seidalaug. I dette forholdet opplever jeg Broddmar også som skyldbetyngt, og det viser seg at han har god grunn til å ta ekstra vare på Juva da han selv er en vardari, og dermed av de som er avhengig av Gríf - den som tok livet av Valjar, Juvas far - for sitt evige liv. Valjar og Broddmar var gode venner, og det var Valjar som slo ut hoggtennene til Broddmar slik at han ikke skulle bli gjenkjent som en varig. Han har en avtale med Nafraím om at han kan få leve sitt liv utenfor de varige mot at han jakter ulvesjuka og blør dem til steinene. Det er når Lagalune er død at Broddmar kan møte Juva på hennes ønske om å bli en bløder, og sørger for en skreddersydd rød drakt.

Fortellingen er fortalt i tredjeperson, og sentralperspektivet ligger hos Juva. Samtidig er det en intern fokaliserings hvor vi ser og sanser gjennom hver av de tre karakterene, Juva, Rugen og Nafraím. Dette skiftet mellom hvem som leder den narrative kommunikasjonen gir meg som mottaker en bredere innsikt i utviklingen som Juva gjennomgår, og forståelse av henne som frelser. For eksempel når Nafraím møter Faun og Solde og når han avholder det møtet med de 21 varige, og gjennom Rugen når han er i samtale med Nafraím og deler sine minner, og når han blir spådd av Kefla.

⁸⁶ Pettersen, 2020, s. 11

I alle kapitler finner vi setninger skrevet i kursiv, og disse er skrevet i første person, for eksempel Juva, når byråden Drogg Valsvik mener hun er lik sin mor: “*Han tar feil. Jeg er ikke min mor opp av dage, og jeg kommer aldri til å bli det*”⁸⁷, Nafraíms konstaterer for seg selv at “*Evna er tilbake*”⁸⁸ da han mottar spiren fra Svartna, og Rugens tanker om smerten i tennene: “*Skjerp deg! Alle får tannpine en eller annen gang*”⁸⁹ når det egentlig er første tegn på ulvesjuka. På denne måten får mottaker innsikt i hva karakterene tenker og føler, et innblikk i deres indre liv.

Det er ingen tilfeldighet rommet historien starter nettopp i er Svartna, på jakt etter ulveblod, selv om det er eneste gangen historien er satt til Svartna. Det er med på understreke den salige blandingen av myter, sannheter, jærtegn og profetier. Troen på at ulveblod fører til ulvesjuka er en konstruert myte som hjelper maktene i samfunnet å kontrollere befolkningen, og ikke minst til å skjule sannheten. Det at Nafraím knytter denne spiren til sin sikre død er et mysterium for leseren, og peker fram mot troen på Evna, sammen med Vitnet som våkner. Når Gríf forteller Juva at Evna er tilbake er det lettere for mottaker å tro på Gríf siden Nafraím frykter styrken til de blinde når de favner, og at de kun trenger Evna for å reise mellom verdener, og at de varige frykter at flere ekte blodlesere skal stå frem. Her er Juva en av de spesielt utvalgte fordi hun er en av de som kan ende de varige og frelse folket fra ondskapen. Har man i tillegg lest *Ravneringene* er det bemerkelsesverdig at det er ravnene som har sluppet kulen, siden Umpiri kan ta ravnens form.

Det er på Sannseyrgården at Juva får de største åpenbaringene og har de sterkeste opplevelsene som er med på å utvikle henne fra jeger til frelser. Andre rom som er viktige er Skinnhallen, hvor Juva i starten opplever trygghet, det er her hun er med familien hun har valgt, nemlig jaktlaget og Ester. Det er også i Skinnhallen hun samtaler med Lodd, men også hvor hun konfronterer Nafraím. Det tror jeg er mulig nettopp på grunn av den tryggheten hun gir uttrykk for når hun er her. Nákla-ring er rommet for kaos. Det er her hun samtaler med Ester om eksistensielle spørsmål, dette er stedet hun forsøker å kartlegge for å sende Gríf hjem, og det er her han merker henne for livet i det han bruker henne som skjold for å unnsnippe vaktene. Det er også her Vitnet står, og som i seg selv skaper kaos og undring når det våknet til liv igjen.

⁸⁷ Pettersen, 2020, s. 469

⁸⁸ Pettersen, 2020, s. 79

⁸⁹ Pettersen, 2020, s. 31

Gjennom litterære pauser i form av dialoger utvikler Juva seg fra å være en naiv og trassig jentunge til å bli en sterk rødkledd kriger. Samtalen med Lodd, hvor de diskuterer gudelæren, forbereder Juva på endring og gjør henne nysgjerrig på å søke etter sannheten. Hun starter med å være skråsikker på sin sannhet, og forkaster Lodd sin teori om at djevelen og ulven egentlig er én og samme skikkelse. Han mener at det finnes flere verdener å reise til gjennom steinene, ikke kun de kjente plassene på kartet. Det er utenkelig for Juva, selv om hun undrer seg over hva som er mellom steinene, “de tingene folk mister, og ikke greier å holde fast i ... hvor havner de? Det skjer jo stadig vekk at handelsfolk mister ting, og de må jo ende opp et sted. Altså er det noe mellom steinene”.⁹⁰ Hun søker svar, innsikt og forståelse i bøkene, på samme måte som religiøse søker i sine hellige tekster. Også Juva må tolke det hun leser, og tenke nøye gjennom det hun selv vet er sant. Hun kjenner hjerteslaga til de varige i sitt hjerte. Dette finner hun kun ett sted i mytene, og jeg opplever at det er med på å styrke hennes tro på at annet hun finner i mytene også kan stemme. Hun finner sannheten om vardari, at de varige er avhengige av Grífs blod for å leve sine evige liv. Uten hans blod årlig vil de dø. Hun finner sannheten om Seidalaugs oppdrag; Å beskytte Gríf mot alle varige mot at de får tilgang til blodet hans. Juva vil samle ekte blodlesere til kamp mot den skjebnen hennes mor beseglet ved å nekte å utlevere Gríf, det startet allerede da hun avslørte ham for Nafraím.

Evna er liv, energien i alt, den som styrer og bestemmer over liv og død, den som gir “overnaturlige” krefter. Hirka måtte dø og gjenoppstå for å mestre å favne med Evna. Juva blir åpnet for Evna etter en berøring fra Gríf. Betyr det at Juva nå kan reise hvor hun vil? Dersom Evna er en guddommelig kraft betyr det at Juva har kontakt med det guddommelige i regi av den hun er, hun er av folk som kan kjenne Evna. Hun trenger ikke død og gjenoppstandelse som Hirka, hun har kontakt med Evna i regi av den hun er, en rødkledd blodleser, lederen av det nye Seidalaug, - en frelser. Jeg er spent på hvordan Evna vil utvikle seg i Juva og om det er en energi hun vil måtte ta i bruk i fortsettelsen av *Jernulven*.

Gríf sier selv at han er guden Vitnir, som er den allmektige Votns største ulv. Han fremstår som en profet, en formidler av sannheter, som endrer Juva og får henne til å følge sitt kall. Det er mulig fordi kallet endrer seg fra å være en blodleser som fører enkeltmennesker og

⁹⁰ Pettersen, 2020, s. 84

ofte også hele samfunnet bak lyset med løgner, til å være en leder med mening, en kriger som samler et jaktlag for å kjempe, bekjempe og beskytte.

Det er den monarkiske strukturen som eksisterer i Seidalaug som er den største pådriver for at Juva blir en frelserskikkelse, siden hun er den rette arvingen til lederrollen. Som leder av Seidalaug må hun tale til folket før åpningen av Yrarennen. Hun bruker denne til å forkynne sannheten, som en sann frelser av sitt folk og lover å lede et laug for samfunnets beste. Det kan hun gjøre på grunn av den hierarkiske maktstrukturen i samfunnet, pyramidemodellen, hvor Seidalaug står over alle andre. Med Juvas mot og handlinger hever hun sin maktposisjon også over vardari.

Det er ikke et kronologisk hendelsesforløp i *Jernulven*, men anakroni ved at det veksles mellom prolepser og analepser. Det er gjennom disse at myter blir bekreftet som sannheter, og at profetier oppfylles. Spesielt viktig her er minnene Juva har om jernulven og farens død, som utvikler seg gjennom repetitive frekvenser fra et uklart og falskt minne til en virkelighet som har innvirkning på Juva og hennes utvikling. Det er denne innsikten som gjør Juva i stand til å ta rollen som leder av et ekte Seidalaug, og dermed tar på seg rollen som frelser av sin verden og sitt folk. Eventyret om ulven og de tre søstrene utvikler seg også til en sann myte, både om Gríf som gir av sitt blod og dermed åpner blodlesere for Evna og evnen til å sanse ondskapen, men også om at det er den rødkledde jegeren som overlever, forutbestemt til å beskytte mot ondskap.

Under stuping av de døde er det ingen religiøs leder, men arvingen, som gir vannet. Dette er spesielt viktig i stupingen til de fem drepte i Seidalaug. Da er det Juva som ender opp med å gi det siste vannet, ikke kun til Solde, men til alle de døde av Seidalaug. Slik sett fremstår hun som en religiøs leder. Dette ritualet er med på å understreke at hun er den rette arvtaker til å lede Seidalaug, veilede de nye medlemmene i riktig retning for å frelse sin verden ved å kjempe mot det onde, det være seg de varige og vesener fra andre verdener. Det fremheves under talen, hvor Juva hever seg fra å være et offer, som Drogg bekrefter etter talen, hvor han innrømmer å ha advart mot å ofre Juva: “Jeg sa som sant er: Juva Sannseyr var feil kvinne å kaste til ulvene”⁹¹ til å være en leder.

6. Oppsummering av analysen

⁹¹ Pettersen, 2020, s. 473

Selv om Juva, som Hirka, ikke er en helbreder, sendt fra et annet sted, dør og gjenoppstår, har jeg likevel funnet trekk som viser at Juva kan oppleves som en frelserskikkelse. Jeg har funnet svar gjennom å kartlegge fenomener i *Jernulven* ved hjelp av teorien om de syv dimensjonene til Ninian Smart, spesielt i læren, i den sosiale dimensjonen, og gjennom myter, ritualer og symboler. Gjennom valget Juva selv tar om å bli en rød jeger og ansvaret hun påtar seg da hun innser sannheten om de opprinnelige oppgave til Seidalaug. Hun utvikler seg fra en som ikke tror, til å oppleve at sannheten bli åpenbart for henne gjennom samtaler med ulike aktører og egen forskning. Som leder av det nye Seidalaug blir hun redningen - en frelser - som har i oppdrag å beskytte sin kjente verden mot både vardari og det ukjente.

Mytene viser seg å være sanne. Det innser Juva ved å forske på den egentlige gudelæren som gir innsikt i hvem og hva djevelen og ulven egentlig er og hvordan det hele henger sammen. Ved å forstå at det hamrende hjerte ikke er et tegn på at hun er svak, men heller sterk, og at det er en evne hun har som gjør henne i stand til å sanse ondskap, og å kontrollere hjertene hun kjenner. Sammen med sannheten om det opprinnelige Seidalaug og de tre søstrene i eventyret, og at hun ser seg selv om den tredje søsteren, er denne kunnskapen frelser Juva fra egen skyldfølelse og gjør henne i stand til å ta sin rettmessige plass som leder av Seidalaug, arven etter mor.

Flere religioner har et tydelig religiøst lederskap med oppgave å veilede og undervise, og jeg mener Juva ender med å ta på seg en slik rolle. Først ved at hun gir hele Seidalaug det siste vannet. Videre styrker hun sin lederrolle når hun velger å ta på seg den røde drakten fremfor den tradisjonelle svarte, som var vanlig for ledelsen i Seidalaug, under talen til folket, og markerer med det et synlig skifte Det hun forkynner er sannheten, hun ønsker ikke å føre noen bak lyset, men frelse alle fra det onde. Etter et år vil ulvesjuka være utryddet. Hun kan stå fram som en sterk leder nettopp fordi hun er blitt opplyst om sannheten, både om seg selv og sine evner, men også om de falske minnene hun har vokst opp med, sannheten om vardari og om det opprinnelige Seidalaug bestående av krigere, ikke blodlesere. Åpenbaringen skjer gjennom dialoger og utforskning i gamle bøker, ved at hun er åpen for at hun tar feil. Slik blir hun også frelst fra sin skyldfølelse. Det at Gríf har åpnet henne for Evna gjør henne til en del av det guddommelige. Hun tenner den røde lykta for å vise vei, og når alle lyktene tennes, flere hundre av dem, symboliserer lysene alle de som tror på henne og som vil la henne veilede dem videre som en del av et ekte Seidalaug, som består av krigere som skal beskytte

folket. Makten hun har som leder av Seidalaug gjøres mulig gjennom pyramidemodellen som rår i Nakláv.

Det gir oss spesielt to situasjoner vi ser Juva som en frelserskikkelse. Den ene er at hun er den eneste som kan stoppe vardari sin hensynsløse jakt etter Gríf og hans blod, slik at de ikke lenger kan spre skittent blod som gir ulvesjuka. Måten hun gjør det på er å gjennomføre en redningsaksjon; Slippe Gríf fri og hjelpe han med å komme inn i steinsirkelen slik at han kan reise hjem ved hjelp av Vitnet. På denne måten frelser hun folket fra alt det onde ulvesjuka bringer med seg.

Den andre er at hun innser at siden hun er den eneste som kjenner sannheten om det opprinnelige Seidalaug, er hun den eneste som kan samle dem til krigen som kan komme. Hennes oppdrag blir å oppsøke alle de virkelige blodleserne, åpenbare den virkelige sannhet for dem og ruste dem til å redde verden fra livstruende makter, om den kommer fra de varige eller noen fra en annen verden. Det er en grunn til at våpen er rettet mot sentrum av steinsirkelen, for mytene sier at det er herfra ulvefolket kom og gikk til angrep på Náklav. Og det var denne veien Gríf forlot Náklav, etter å ha misbrukt Juvas tillit, og derfra kan han og hans hær komme tilbake. Kledd som den røde jegeren står hun frem som en sterk og allvitende veileder for et nytt laug.

Det er derfor først og fremst gjennom å forske på læren og åpne seg opp for andre sannheter som gjør utviklingen av Juva fra jeger til frelser mulig. Svarene på læren finner hun i mytene. Organiseringen av samfunnet, med pyramidemodellen i Nakláv og den monarkiske strukturen i Seidalaug, gjør det mulig for Juva å ta rollen som leder og gir henne den makten hun trenger for å veilede et nytt Seidalaug, og med det frelse folket fra ondskap. Ved å bruke den røde drakten styrker hun sin posisjon og viser tydelig et skifte og sin tilhørighet. Ritet som går ut på å gi de døde det siste vannet, styrker hennes rolle som arvemessig leder, og høytiden Yrarennet gjør det mulig å gjennomføre redningsaksjonen til Gríf. Begge med rot i mytene. Til sist har vi symbolikken i de røde lyktene, den massive støtten fra nye følgere, som til sist gir Juva det mot og den styrke hun trenger for å fortsette etter Gríf. På bakgrunn av dette konkluderer jeg med at Juva Sannseyr helt klart kan sees på som frelserskikkelse.

Jeg er spent på fortsettelsen av Vardari, hvilke utfordringer Juva og Seidalaug vil møte og hvordan de vil håndtere det, om blodleser-egenskapene vil vokse hos Juva og bli mer tydelig

og fremtredende slik den kommer til uttrykk hos Kefla. Om Juva blir en heltinne gjenstår å se i de neste bøkene. Foreløpig har hun åpnet Náklav opp for angrep utenfra, fra en verden hun og andre av hennes slag ikke kjenner til, og en krig mot de varige er allerede “på trappene”. Jeg er spent på om Evna når Gríf sin verden og om ulven da slipper kulen den har i munnen sin, slik raven slapp sin da Dreysil fikk tilbake Evna. Det er også hva som skjer i fortsettelsen som vil være avgjørende for om jeg kan bruke *Vardari* i undervisning om populærkultur, for *Jernulven* som enkeltstående bok mener jeg blir unødvendig avansert for ungdomsskoleelever, selv om det kan hende jeg vil utfordre en og annen. Metoden derimot, opplever jeg som et godt verktøy for å kartlegge religion i populærkultur.

Litteratur

- Andersen, P.T., Mose, G. og Norheim, T. (red.). (2012). *Litterær analyse - en innføring*. Pax Forlag.
- Aronsen, G.F., Bomann-Larsen, L. og Notaker, H. (2008). *Eksistens*. Gyldendal Norsk Forlag.
- Endsjø, D.Ø. og Lied, L.I. (2011). *Det folk vil ha*. Universitetsforlaget.
- Enoksen, L.M. (2008). *Norrøne guder og myter*. Schibsted Forlag AS.
- Gilhus, I.S. & Mikaelsson, E. (2001). *Nytt blikk på religion*. Pax Forlag.
- Lothe, J. (2003). *Fiksjon og film - narrativ teori og analyse* (2. utg.) Universitetsforlaget.
- Pettersen, S. (2020). *Jernulven*. Gyldendal Norsk Forlag AS - Gyldendal Barn & Ungdom.
- Pettersen, S. (2018). *Ravneringene*. Gyldendal Norsk Forlag AS - Gyldendal Barn & Ungdom.
- Skei, H.H. (2006). *Å lese litteratur* (2. utg.). Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Slettan, S. (Red.). (2018). *Fantastisk litteratur for barn og unge*. Vigmostad og Bjørke AS.
- Smart, Ninian. (1998). *The World's Religions*. (2. utg.). Cambridge University Press.
- Steinsland, G. (2005). *Norrøn religion*. Pax Forlag A/S.
- Ørjasæter, K. (2018). *Barne- og ungdomslitteratur. Møtet med lesaren*. Det Norske Samlaget.

Nettsteder:

- Bibelen*. (2011). Bibelselskapet. Hentet fra <https://bibel.no/nettbibelen>
- Dæhli, K. (2019, 17. juni). *Ninian Smarts syv religionsdimensjoner*. Nasjonal digital læringsarena. Hentet 22. mars 2022 fra <https://ndla.no/subject:1:78e538a3-78bf-4db2-af00-2ca7d721cb25/topic:2:198210/topic:2:198207/resource:1:198552>
- Fanatiker* (2021, 7. november) i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 16. januar 2022 fra <https://snl.no/fanatiker>
- Fedt, S.H. (2012). *Legenden om Narnia: En parallellfortelling til bibelen?* [Avhandling]. VID:Open. <https://vid.brage.unit.no/vid-xmlui/handle/11250/162203>
- Groth, B. (2021, 29. oktober). Den gyldne regel i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 19. februar 2022 fra https://snl.no/den_gylne_regel
- Guanio-Uluru, L. (2019, 16. august). Fantasy i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 26. juli 2022 fra <https://snl.no/fantasy>
- Gyldendal. (u.å.). *Siri Pettersen*. Hentet 14. juli 2022 fra <https://www.gyldendal.no/forfattere/siri-pettersen/a-10014956-no/>

- Halvorsen, S. (2022, 22. februar). *Religion i populærkultur*. Henter 24. juli 2022 fra <https://ndla.no/article/34138>.
- Haugen, M.O. (2021, 3. november). Ungdomsbøker i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 26. juli 2022 fra <https://snl.no/ungdomsb%C3%B8ker>
- Jacobsen, Knut A. (2020, 16. april) Frelse i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 20. juli 2022 fra <https://snl.no/frelse>
- Kværne, P. (2021, 25. juli). Teokrati i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 20. februar 2022 fra <https://snl.no/teokrati>
- Lindholm, L. (2016). *Kristusskikkelsen i Narnia og Midgard: En analyse av kristologiske trekk i Narnia-bøkene og Ringenes Herre med vekt på forfatterens konfesjonelle tilhørighet*. [Avhandling]. Mf Open.
<https://mfopen.mf.no/mf-xmlui/handle/11250/2384585>
- Meyer, I. (2018). *Oppstandelsestekster i Harry Potter*. [Masteroppgave]. Mf Open.
<https://mfopen.mf.no/mf-xmlui/handle/11250/2487002>
- Pettersen, S. (u.å.). *About siri*. Hentet 11. juni 2021 fra <https://www.siripettersen.com/about-siri>
- Pilatus, ikke pilates. (u.å.). Ninian Smart: Religionenes syv dimensjoner.
<https://pilatusikkepilates.wordpress.com/religionskunnskap-og-religionskritikk/ninian-smart-religionenes-syv-dimensjoner/>
- Seim, T.K. (2019, 11. mars). Frelser i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 28. juni 2022 fra <https://snl.no/frelser>
- Slinning, K. (2018). *Messiasmotiver i Rick Riordans forfatterskap om Percy Jackson: Hvordan kan en lese Percy Jackson i lys av Messiasmotiver i Bibelen og kristne tekster?* [Masteroppgave]. Mf Open.
<https://mfopen.mf.no/mf-xmlui/handle/11250/2588844>
- Talisman* (2021, 8. november) i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 16. januar 2022 fra <https://snl.no/talisman>
- Thorsen, D.E. (2022, 8. januar). Monarki i *Store norske leksikon* på snl.no. Hentet 20. februar 2022 fra <https://snl.no/monarki>
- Utdanningsdirektoratet. (u.å.) *Læreplan i kristendom, religion, livssyn og etikk (KRLE) (RLE01-03)*. Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020.
<https://www.udir.no/lk20/rle01-03/kompetansemaal-og-vurdering/kv178?lang=nob>
- Wehus, W.N. (2011, 27. januar). *Når religion blir pop*. forskning.no.
<https://forskning.no/kunst-og-litteratur-overtro-partner/nar-religion-blir-pop/797452>

Vedlegg

Karakterene presenteres hovedsakelig utfra relasjon til Juva. Begrepene står alfabetisk.

Karakterer

Juva Sannseyr - protagonisten. 19 år. Jeger. Kan sanse andres hjerter. Arving til lederrollen i Seidalaug.

Lagalune Sannseyr - mor. Laugsmester i Seidalaug.

Valjar - far. Jeger. Drept av Gríf da Juva var 7 år.

Solde Sannseyr - 3 år yngre søster. Sterkt ønske om å arve plassen etter Lagalune.

Síla Sannseyr - mormor. Sterk blodleser, kunne lese værtegn. Malte djevelen på veggen.

Broddmar - venn. Den røde jegeren/bløderen. En del av jaktlaget.

Ester - venn. Eier Skinnhallen hvor Juva leier rom.

Skarr - ulven til Broddmar.

Rugen - falsk venn, på oppdrag fra Nafraím. Ulvesjuk.

Nafraím - antagonisten. Levd i nesten 700 år. Leder av Vardari, av de tre første med Seire og Faun. Vitenskapsmann.

Kefla - en blodleser. Ikke medlem av Seidalaug. Kan sanse hjerter.

Eydala - en Nafraím gjorde til varig. Framstår som farlig. Torturer Juva.

Ogny Volsung - Laugsmester i Seidalaug.

Maruska Auste - Laugsmester i Seidalaug.

Haane - en blodleser. Medlem av Seidalaug.

Vera - offer for ulvesjuka. Gravid.

Hirka - protagonist i trilogien *Ravneringene*, utgitt før *Vardari*.

Begreper

Blodlesere - de som kan spå ved hjelp av kundens blod, men egentlig leser de mennesker.

Blodleserkort - av hvalbrusk. Kort som blodlesere bruker til å blodlese kundene.

Bløder - et yrke. Den som tar hånd om de ulvesjuka, og blør dem til steinene. Også kalt Den røde jegeren.

Daumannshorn - Et horn som varsler at en ulvesjuk har drept, i form av en dyp brumming.

Drukna - der hvor Gaula oppholder seg. En form for skjærslid hvor de døde oppholder seg før de slippes videre.

Evna - en livgivende energi, som kan gi utvalgte magiske krefter.

Gaula - dronningen av Drukna.

Hoggtorn - bær det kokes te på, som har den effekt å roe nerver og dempe stress.

Jól - gud.

Jólshov - Seidalaugs hovedsete, det nærmeste man kommer et hellig hus.

Lykteløkka - “den ubestridte blodlesergata ... det var her makten lå” (s. 49).

Muune - gud. Blodlesere ender hos Muune etter at de har vært en viss tid hos Gaula.

Nákla-ring - steinsirkelen. Også et symbol ringgarden bærer på brystet; Seksten hvite prikker i sirkel.

Ringgarden - vakter. Fungerer som lovens menn.

Skinnhallen - ølstue og vertshus som eies av Ester, og hvor Juva leier et rom.

Skjebnekort - se *blodleserkort*

Slokna - en form for et dødsrike. Et stedsnavn på kartet over Jórd. Svartna ligger her.

Svartna - den døde skogen i Slokna.

Ulvetenner - talismaner.

Vardari - en organisasjon som består av de varige, de som lever evig. Ledes av Nafraím.

Varige - de som lever evig så lenge de drikker Grífs blod årlig.

Vitnet - søylen i sentrum av Nákla-ring. Porten som fører Gríf til sin verden.